

Фото О. Литвиненка

Свято української колискової пісні напередодні Міжнародного дня рідної мови “Мамина пісня у серці завжди” відбулося в Київському міському будинку вчителя за участю ВУТ “Просвіта”. Репортаж читайте в наступному числі тижневика.

НАВІЩО УКРАЇНЦЕВІ ДЕНЬ РІДНОЇ МОВИ?

Що ж насправді означає Міжнародний день рідної мови для українця? Чи можна говорити про право на рідну мову так звично, трафаретно, як завжди? Не думаю, що людство вигадало День рідної мови лише для того, щоб формально перерахувати загрожені мови і згадати численні кривди та порушення права людини на рідну мову. Це важливо, але не головне, публічні акції на підтримку мови хай будуть іншим разом. Кожна людина повинна хоч ненадовго задуматися над сенсом рідної мови, переосмислити власну поведінку носія мови в щоденному житті. Може, цього дня комусь несподівано відкриється вища цінність мови і захочеться змінити свою звичну поведінку при виборі мови за різних життєвих ситуацій. Це дуже важливо — гостро відчувати особисту відповідальність за рідну мову. Якраз цього нам дуже бракує і саме це ми непомітно для себе втрачаємо, втрачаємо себе... Страшно, коли яскраві представники української еліти говорять на телекамеру високо слова про українську мову і націю, а вдома з дітьми й онуками говорять російською. Це вже настільки поширено, що не ховається від ока журналістів і звичайних громадян. А що говорити про пересічних українців, чимало з яких вважають за рідну російську або живуть, не задумуючись над тим, якою мовою доречно говорити? Було б неправдою говорити, що українці не люблять української мови, існують глибокі причини відлучення їх від рідної мови. Це світова проблема не тільки українців, але українцям вона найбільше болить і заважає вільно жити у своїй державі. Чому таке твориться у світі, а в Україні особливо? Міжнародний день рідної мови — гарний привід задуматися над цим.

Ми живемо у час помилкових суспільних уявлень про призначення і цінність рідної мови, а ще гірше — міжнародні проекти захисту мов чомусь послаблюють особисту відповідальність носіїв мови, а тому й становить багато мов. У поширеній світовій практиці поняття рідної мови все частіше вживають відособлено від її носія як якусь абстрактну суспільну, світову цінність, яку громадянське суспільство і держава повинні захищати. Квінтесенцією

такого хибного підходу до захисту права людини на рідну мову є відома Хартія регіональних (міноритарних) мов, яку так безвідповідально ратифікував український парламент, хоч переважна більшість держав і не думає цього робити. У ній закладений абсолютно невірний і дуже шкідливий принцип — створення кращих умов і преференцій загрозою і зникаючим мовам замість стимулювання носіїв мови якомога ширше застосовувати рідну мову в родині і етнічних товариствах. Ідея суспільного захисту рідної мови незалежно від волі та бажання носіїв мови є небезпечною ілюзією, яка, як не парадоксально, діє проти загрозованих мов. В Україні політики дуже хитро і спритно використовують це для брудних технологій на виборах.

Ніщо в світі не захистить рідної мови, якщо материнську мову забуватимуть бездумні нащадки. Люди вже майже звикли перекладати відповідальність за захист мови на державу й суспільство. Щоб із подивом переконатись у цьому, достатньо уважно прочитати численні писані заяви до влади і Президента. Мені не раз доводилося чути від доволі інтелектуальних за посадою українців, що захист української мови — переважно справа держави і “Просвіти”. Формалізація і суспільна розмитість поняття захисту рідної мови притуплює особисте почуття відповідальності носіїв мови, очерствляє душу до самотніх цінностей етносу, покоління українців. Варто вкотре нагадати собі, що рідна українська мова є тільки тоді, коли нею говорять українці. На деякий час забути про те, що її треба захищати, зате особисто скрізь нею говорити, шукати українське друковане слово, радіо- і телепрограми, українськомовне товариство.

У цей день українцям варто зробити особистий подвиг очищення душі, наклавши на себе зобов'язання особливого посту — не купувати і не читати іншомовної преси, не відповідати на іншомовні звертання і вимагати спілкування українською, вимикати іншомовний звук радіо- і телеприймачів, шукати рідномовну інформацію і рідномовну компанію. Це дасть змогу особисто відчувати як тебе, українсько-

мовного українця і свідомого громадянина поважають в українському суспільстві й державі. Замало буде дня — спробуй витерпіти цей експеримент хоч тиждень. Є ж такі українці, що намагаються так чинити все своє життя! Може, після цього прокинеться наша особиста відповідальність за рідну мову і стане зрозуміло як діяти. Почнемо особисто шукати рідномовне, домагатися свого, не сподіваючись на поміч держави, змушуючи владу бути українською. Не шукати іншої України на іншому боці планети чи будувати у власних ілюзіях, а особисто робити її зручною для життя українців! Ось для чого потрібен Міжнародний день рідної мови, адже ми настільки зайняті зароблянням грошей на прожиток, що звикли говорити за інерцією як-небудь. У житті все пов'язано, і рідна мова конкретного українця, яка є ще й державною, збирає на себе повагу чи неповагу загалом, чиновників, політиків, урядовців. Експеримент із відмовою сприймати чужомовне хоч на день може показати, що неповаги до українця і українськомовного громадянина в Україні більше. Якби всі етнічні українці спробували цей експеримент і відчували себе особисто відповідальними за рідну мову, політики не змогли б маніпулювати мовним питанням на виборах. Не було б при владі забагато людей, які не є українцями, не поважають українськомовних громадян, не можуть захищати більшість населення — етнічних українців. Дехто продає право рідної української мови як право первородства за срібняки і не має від того щастя, не дбає про добробут нації. Елементарні, визнані світом правила менеджменту громадської діяльності й політики свідчать про те, що правляча верства навіть підсвідомо завжди керується комплексом особистих цінностей, перша з яких — рідна мова. Чи керується цим правилом українська національна еліта, чи просить її при владі майже немає, українці не підтримали її, бо не усвідомили ще особливого призначення Міжнародного дня рідної мови.

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

Читачі про наболіле

Стор. 4—5

110-ті Кулішеві роковини

Стор. 8—9

Кіноскандал

Стор. 12

Колізії молодості

Стор. 15

Добровільні пожертви
“На Кобзареву Церкву”:
МБФ “Українська Родина”
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії АКБ “Київ”,
МФО 320401 ЗКПО 21709106

21 лютого відзначається Міжнародний день рідної мови. Це відносно молоде свято — до календарів усього світу воно ввійшло тільки 1999 року. Історія цього свята вже всім або майже всім відома. Саме 21 лютого 1952 р. була жорстоко розстріляна демонстрація захисників бенгальської мови у Бангладеш, які вимагали визнання мови банго як державної.

“ПРОСВІТА” СЬОГОДНІ

А ми, українці, маємо дуже трагічні паралелі. Я вже не кажу про сумнозвісні Емський і Валуєвський укази. Це було раніше. А ось друга половина XX століття — ще живі очевидці тих подій. У 1951 році студенти Харківського університету виступили проти складання іспитів російською мовою. 33 найактивніших розстріляли, 800 — репресували. Чи багато з українців знає про цю сумну історію?

А згадаймо про шістдесятників. Ні, вони, боронь Боже, не виступали проти російської чи будь-якої іншої мови. Вони просто шанували, плекали й любили свою рідну українську. А за це тюрми, табори, каліцтва, смерті...

У світі нараховується приблизно 6 тисяч мов. Учені попереджають, що, на жаль, в XXI столітті щонайменше 40 % цих мов вимруть. А це велика втрата для людства, бо кожна мова — це геніальний прояв людського духу, унікальне бачення нашого світу. То невже ми, українці, будемо чекати, щоб і наша рідна українська потрапила у ці 40 %?

Парадокс: українці на 16-му році довгоочікуваної незалежності змушені рятувати рідну мову! На превеликий жаль і сором, мовне питання в Україні знову набуває актуальності. Власне, воно ніколи й не втрачало, але чого варті оті рішення міських рад деяких міст України про регіональну мову. Ну, не можна судити по собі. Якщо ти депутат міської, обласної чи Верховної Ради не спроможний вивчити державну мову, то не треба думати, що всі люди такі недолугі, як ти. Народ значно мудріший і розумніший за політиків, які завжди шукають проблему там, де її немає, а може, навпаки, у такий спосіб намагаються відволікти увагу людей від справжніх проблем.

Українська мова пройшла тернистий шлях. Однак попри всі перешкоди для мільйонів людей вона була і є рідною, є мовою наших ділів та бабів, батьків і матерів, і буде (я в це свято вірю) мовою наших дітей.

Рідна мова — випробування для багатьох українців на міцність духу. І україноненависники повинні пам'ятати, що в національному питанні взагалі і в мовному зокрема, є межа, за яку не можна переходити, бо буде вибух, і вибух цей не на користь українофобам. Тут я хочу заступити відому українську поетесу Олену Телігу, яка зростала в Москві й Петрограді і вперше почала вивчати українську мову в 12 років.

НАША КНИГА

Численні вислови українських інтелектуалів про красу і потребу глибокого осмислення рідної мови слугують концептуальними засадами надзвичайно актуальної праці проф. Роксолани Зорівчак “Боліти болям слова нашого...”, присвяченої своїй матері, довголітньому Учителю Рідної Словесності. Адже з її молоком, авторка ввбирала в себе і слова дідуся Юліана Дзеровича: “Мова — немов кров, що оббігає тіло нації. Виточи з людини кров — і вона помре. Відбери в народу мову — і він загине”. Тому-то й наші вороги ніколи не забували, що мова — чи не найважливіший чинник консолідації нації. А звідси — лінгвоцид і тернистий шлях української мови (указ Петра I 1720 року про заборону друкувати українською книжною мовою в друкарнях Києво-Печерської лаври, в Чернігові та Новгороді-Сіверському, указ Катерини II 1774 р. про заборону викладати українською мовою в Києво-Могилянській академії і її закриття 1811 року).

Та чи не найтяжчим ударом по українській культурі виявився указ

ЦЕ — МАТЕРІ СЛОВО

“Я була тоді у товаристві блискучих кавалерів, ми сиділи при столу і пили вино, — згадувала Олена Теліга бенкет, влаштований в еміграції комітетом російських монархістів. — Не відомо хто і не відомо з якого приводу почав говорити про нашу мову за всіма відомими “зарізяку на пузяку”, “собачий язик”... “Мордописня”... Всі з того реготалися... А я враз почувла в собі гострий протест. У мені дуже швидко наростало обурення. Я сама не знала чому. І я не витримала цього напруження, миттю встала, вдарила кулаком по столу і обурено крикнула: “Ви хами! Та собача мова — моя мова! Мова мого батька і моєї матері! І я вас більше не хочу знати!...” З того часу я почала, як Ілля Муромець, що тридцять три роки не говорив, говорити лише українською”.

Я вірю, що в кожному українцеві генетично закладена любов до рідного слова, до рідного краю і за певних обставин ця українськість прокидається. Інакше не може бути, тому що Бог нам визначив бути українцями, і мову нам також визначив, і ми на землі виконуємо свою українську місію.

Саме таку місію виконують хмельницькі просвітяни у своєму Народному домі “Просвіти”. І, звичайно, в рамках відзначення Дня рідної мови проведено низку заходів.

У читальні Народного дому розгорнуто тематичну виставку “Наш найдорожчий Божий дар”, де представлено багато матеріалів, що стосуються розвитку й сучасного стану нашої рідної української мови.

У Національній академії державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького проведено тематичний вечір: “О слово рідне, хто без тебе я”, у якому взяли участь активні просвітяни — відомий літературний критик Микола Кульбовський і заслужена артистка України Марія Ясіновська.

На обласному радіо записано просвітянську програму “Подільський передзвін”, автор і ведуча якої голова Хмельницької міської “Просвіти” Зоя Діденко. Гостем програми був Михайло Поліщук, заступник ректора Національної академії державної прикордонної

служби України ім. Богдана Хмельницького, який поділився із слухачами своїми роздумами про те, як вдається в стінах Академії берегти й розвивати українську мову.

Крім цього, школам міста пропонується обов'язково використати сценарії про мову з відомого збірника “Просвіти” “Свого не цураймось”.

Подібні акції потрібно проводити завжди. Сьогодні звучання української мови цілком природне, і це радує та надихає. Бо без української мови не може бути Української держави. Любімо та плекаймо свою рідну мову, бо з нею наше майбутнє і майбутнє нашої України!

На завершення зачитую уривок із вірша відомого українського поета Володимира Сосюри “Збережіть мову”, речення з якого винесено у заголовок:

“Це — матері мова. Я звуки твої люблю, наче очі дитини... О мово українська!.. Хто любить її, Той любить мою Україну”.

● **Тетяна ЗЕЛЕНКО**, м. Хмельницький

Фото О. Литвиненка

«ДУХА НЕ УГАШАЙТЕ!»

Синоду Російської Православної Церкви про вилучення 1769 р. українських буквварів та українських текстів із церковних книг. У 1860 році заборонили друку українського Євангелія (перші 4 частини Нового Завіту), перекладеного Пилипом Морачевським. Хоча Російська академія наук визнала цей переклад найкращим серед усіх перекладів “Євангелія” слов'янськими мовами. Та народ, що має Святе Письмо рідною мовою, незнищенний, тому й досі лицемірна Російська Церква не випускає нас зі своїх “канонічних” обіймів. Бо ж кінцева мета лінгвоциду — ліквідація цього народу як окремої культурно-історичної спільноти. Свідченням цьому є і мовна політика, і демографічна ситуація в Україні. Оцінюючи їх у світлі підсумків Всеукраїнського перепису населення, Роксолана Петрівна все ж робить оптимістичний висновок, що “не все так погано в нашому домі”. Адже “Якщо два свідомі українці навчати хоча б одного несвідомого відчувати свої корені, думати рідною мо-

вою (згадаймо Павличкові слова: “Ти не молися мовою чужою, Бо, на колінах стоячи, умреш!”), якщо виробимо в собі мовну стійкість (не переходити без потреби на чужу мову на своїй землі й у своїй хаті), то станемо монолітнішими у своєму домі. Бо ж для всіх українців справжній дім — таки Україна”.

Авторка ґрунтовно висвітлює причини і наслідки шкідливої тенденції витіснити самотні слова рідної мови шквалом чужих слів, незграбними кальками, буквальними покручами, що породжують суржиківу ментальність. Заслугує на увагу наведене в книзі зауваження Андрія Содомори: “У суржиковому “карочі”, мов у краплі води, — нинішні мовні тенденції, куцість духовних потреб міської людини. А ще — “Дамоклів меч” двомовності, що висить над нами й у роки Незалежності...”. І стає боляче за нашу співучу слов'яну мову. Зумовлені щирим уболіванням за рідне слово роздуми автора про мову, як слушно відзначає проф. Левко Полюга, “засвідчують вражаючу скристали-

зовану цілісність, і за це праця незаперечно заслуговує визнання”.

Це, по суті, своєрідна енциклопедія нашої культури, особливо мовлення, проілюстрована влучними візрцями Майстрів художнього Слова. А воно стає головним персонажем книги. Його й осягає словолюб не тільки пильним зором чи слухом, а й зболеним серцем, щирим уболіванням за рідну мову. Тому й апелює словозахисник до читача, з яким веде постійний поліфонічний діалог своєрідною закличною формою українського дієслова, зокрема щодо милозвучного слова **хмаросся**, пов'язаного з віковичною мрією людства досягнути неба: “Не кривдьмо ж його, не втрачаймо образ” (с. 73). Отож дбаймо про голос, наголос і владну музику рідного слова, про багатство свого словника. Черпаймо з синонімічної і фразеологічної скарбниці Миколи Лукаша. Пам'ятаймо й Кулішеве нагадування: “Духа не угашайте!” Тож бережімо його в серці, не гасімо його самі собі, тоді ніхто його не вгасить у нашому народі”.

● **Ольга МЕДВІДЬ**, м. Дрогобич

СУД НАД УКРАЇНСЬКО-МОВНИМ

Порушення або обмеження прав людини і громадянина посадовою чи службовою особою відповідно до статті 161 ч. 2 КК України, кваліфікується як злочин середньої тяжкості.

На 15-ту годину 13.02.2007 р. я з'явився до Луганського міського управління (далі ЛМУ) УМВС України в Луганській області, на виклик ст. слідчого Головіна Євгена Анатолійовича. Хочу звернути увагу на те, що повістку мені вручили під розпис — російською мовою.

Слідчий пред'явив мені постанову про застосування запобіжного заходу — підписки про невиїзд, як особі, яка підозрюється у скоєнні злочину передбаченого ст. 296 ч. 1 КК України (хуліганство), за фактом подій, які відбулися 21.12.2006 року в приміщенні телестудії ІРТА за адресою: м. Луганськ кв. Ярмоменка, 7, після телепередачі “180 хвилин”. Ця процесуальна дія була проведена без участі мого захисника. Тобто, було порушено моє право на захист, що за статтею 374 КК України кваліфікується як злочин невеликої тяжкості.

Із постановою про визнання мене підозрюваним у справі мене ніхто не ознайомив. На мої вимоги до слідчого надати мені можливість ознайомитись із матеріалами справи, на підставі яких винесена дана постанова, для того щоб я міг оскаржити цю постанову, — слідчий мені відмовив.

Повідомлення слідчого про те, що судочинство відбуватиметься російською мовою, мене здивувало. На моє запитання, на яких правових підставах судочинство здійснюватиметься російською мовою, слідчий пояснив мені, що в Луганську російськомовне населення, тому судочинство здійснюється російською мовою. Під час цієї дискусії до кабінету ввійшла громадянка й звернулася до мене: “У вас що, більше проблем нет, крім мовних”? На моє запитання — хто вона, — відповіла: “...начальник следственного отдела: Беляк Вікторія Александровна”. Я їй пояснив, що в мене проблем вистачає й без створення цих проблем представниками правоохоронних органів, які порушують у даному випадку мої конституційні права у сфері застосування мов.

Після моїх дискусій зі слідчим щодо мого права мати захисника, мій допит було перенесено на 14.02.2007 р. на 15.00. За цей час я повинен вирішити питання: хто буде моїм захисником. Я думаю, що обійдуся без захисника, бо грошей на адвоката в мене немає. Та й скільки треба заплатити, щоб будь-який адвокат відстоював мої права, а не вдавав захист моїх прав як це відбувається завжди?

Свою принципову позицію щодо захисту мовних прав, а по суті, своєї людської честі й гідності, я висловлював не раз, і зараз вона залишається незмінною. Я вважаю, що в даному випадку поступатися мені не можна. Бо розголос про мою правозахисну діяльність мовних прав українців дуже великий, тож будь-які вагання з мого боку принизять не тільки мене, а й усіх українців загалом. Тому я повинен пройти свій шлях гідно й до кінця.

● **Сергій МЕЛЬНИЧУК**, м. Луганськ 13.02.2007 р.

РОДОВІД

БУЛО НАС ТРИ БРАТИ.
ВСІ ВИЙШЛИ В ЛЮДИ

Село Дібровинці на Вінниччині, де 1926 року я народився, — колись було славним і великим. До війни 900 гектарів землі тут ледве встигали обробляти 250 дворів, а нині Дібровинці помирають, як і більшість сіл України. Відродження неможливе, така закономірність розвитку країни. Тож варто гарно поховати село, щоб умирало без крику, а залишилися по ньому красива пам'ять, вирішити долю його мешканців.

У батьків, Опанаса та Наталії Дромарецьких, нас було три брати: Віталій, доктор технічних наук, професор, академік, працює в Київському національному університеті харчової промисловості, Олександр — заслужений працівник гідромеліорації, і я — Анатолій, колишній начальник виробництва об'єднання «Київмлин». Усі брати нагороджені орденами і медалями СРСР.

Наш батько був майстром на всячину, хоч закінчив лише чотири класи. Сам зробив вітряк, тому до війни ми вже користувалися електричним світлом, від електрики крутилися жорна, сікли для корови. Батько навчив нас механіки, а мати — доброти й поваги до людей.

Я МАЛИМ ЗБИРАВ ГНІЛУ
КАРТОПЛЮ НА ГОРОДІ

На селі лютував голод, і мама навесні просили мене збирати гнилу картоплю на городі. А ми були дітьми і хотіли гратися. Пригадую, побігли в яр, порослий деревами і кущами (далеко батьки не пускали: переказували, дітей ріжуть і їдять). Мама гукалі: «Де ви діти?», а ми сиділи тихо-тихо. Не розуміли... Виникла паніка, аж згодом хтось нас знайшов. Уперше мати били, сильно, порвали сорочку. Пам'ятаю, мамі стало погано, і її відливали, а я злякався, побіг додому і сховався...

ЄДИНОГО БОЮСЬ: НЕ ВСТИГНУТИ ЗРОБИТИ, ЩО ЩЕ МОЖУ...

Якось сиділи ми з дружиною Вірою Тимофіївною і згадували пережите. Страшно... Голод, колективізація, репресії, війна, і знову репресії. Ми відновлювали народне господарство, будували комунізм, соціалізм, розвинутий соціалізм, відтак — закономірний крах радянської влади й омріяна Незалежність... А далі була Помаранчева революція, в яку палко вірили, тепер — нескінченна невпевненість. Страшно за дітей та онуків. Що чекає попереду — не знаю: будувати вже набридло. Але життя ми цінуємо і дякуємо Богові за подаровані хвилини щастя, і за те, що кожної весни до нашої оселі на узбережжі Київського моря прилітають лелеки.

Голод не вщухав. Мамин брат прийшов до нас, став біля хвіртки на коліна і благав: «Поможи сестричко, у мене діти помирають», — четверо дітей і молода дружина, у якої відняло ноги. Не знаю, чи допомогла йому мама (ми голодували, хоч батько і працював на млині), знаю тільки, як стала на коліна перед ним, і вони довго плакали разом...

А в сусідньому селі Сороках мололи зерно, вартували повні зерна склади. Зерно обороняли від людей, а люди пухли з голоду під складами і помирали... Працівники тим часом рятувались — їли борошно та зерно. Винести не могли, бо за «крадіжку» ув'язнювали.

У нашому селі також збирали зерно, мололи, сіяли, віяли і... на склад. Але в колгоспі люди були такі голодні, що не могли працювати. Бригадир потихеньку взяв кілька відер житнього зерна, дав жінці і двом чоловікам, щоб намолотили борошна, спекли хліб і нагодували працівників. Намолотили на жорнах і

випекли хліб, несли його на поле, аж їх зустрів голова колгоспу і забрав хліб. Люди проклинали його, а бригадир дуже хвилювався, що його покарають. Другого дня голова привіз цей хліб і роздав людям. Він знав, якщо голодні їстимуть свіжий глеккий хліб, шлунок не витримає, і люди помруть. Цим мудрим вчинком він зберіг їм життя, але сам мав величезні неприємності.

КІНЧАЙ СВОЮ МУЗИКУ

Уночі забрали директора нашої школи — Степана Тарнавського. У селі дуже боялися, багато дітей не пішли до школи. Дуже переймався і мій батько, він товаришував із цим чудовим чоловіком. А через кілька місяців кудись поділася з дітьми і його дружина, яка також учителювала.

Репресії зазнали так звані куркулі — люди, які розумілися на землі й збирали плідні врожаї.

Могли постраждати і ми... Наш батько з мамою мали гарні голоси і співали в церковному хорі. І чогось батьку страшенно закортілося бандуру. Він продав свиню, і мама дуже плакала. Ще різного всього продав, ідесь її замовив. Спочатку виступав із чотирма племінницями, а потім спало йому на думку співати родинно: батько, мати і три сини. Мати вишила нам сорочки, і ми співали, доки не прибіг голова сільської ради (мій батько і він держали рідних сестер): «Фанасе, — каже батькові, — кінчай що свою музику, тому що зацікавилися тобою. Чого це ти, питають, у піснях зі своїми дітьми співаєш про тяжке селянське життя». Ми співали «А всі гори зеленіють». Мама

швидко заховала вишиванки, батько — на горищі бандуру, замотавши в рядно... Гарні пісні, та не ті часи були.

ПОЗНАЙОМИЛИСЯ,
ЯК В АНЕКДОТІ,
А ЖИВЕМО, ЯК У КАЗЦІ

Мабуть, тоді, майже 55 років тому, коли я працював механіком на млині, а Віра Тимофіївна, з Херсонщини, завідувала галузевою лабораторією хлібопродуктів, ми не думали, що все життя йтимемо одним шляхом. Ми познайомилися там же, у лабораторії. Я розбив палець на нозі і прийшов до неї по першу допомогу. Віра Тимофіївна вилила туди пляшечку йоду. Рана загоїлася швидко, а від опіків йоду мене ще довго лікували. Ось так і познайомилися, одружилися, маємо двох діточок: син Олександр — талановитий радіофізик, а дочка Вікторія — художник-кераміст.

Діти давно залишили нашу домівку, але ми з дружиною ніколи не почуваємося самотніми: відвідують гарні знайомі, на екскурсії приходять школярі. Ми маємо вітряк, басейн, культивуємо рослини — лаванду, шавлію, ехінацею, грибну траву, чебрець, шалфей тощо. На нашому обійсті слухають учні свій перший урок, чекають на наші розповіді й у школі. А ще кожної весни до нашого будинку, розташованого на мальовничому узбережжі Київського моря в с. Лютіж, прилітають гості-лелеки і виводять пташенят.

ЦІКАВО В СВІТІ ЖИТИ,
ЯКЩО ЖИТИ ЦІКАВО

Я насолоджуюся життям. Маю вірну дружину, люблячих синів і доньку, добрих друзів. Люблю своїх лелек і квіти, люблю створювати

ексклюзивні ароматні приправи з вирощених трав. Нам легко. І ми отримуємо велике задоволення від життя. Єдиного боюсь — не встигнути зробити те, що ще можу. Але все, що роблю, роблю від душі: фотографую, майструю, співаю, пишу вірші, виступаю із Вірою Тимофіївною: я граю, а вона декламує.

А ще у нас із дружиною суворий розклад: сніданок о 8.00, обід о 13.00, вечерея о 18.00, із другої до третьої тихо година — відпочивати треба обов'язково.

Цікаве життя маю. Всього й не розкажеш. Болише мені тільки сьогдення, бо те, що робиться нині в Україні, — це страшно. Опустилася наша нація — одне розчарування.

Чого я не набирався скверни? Просто ціную своє життя і розумію, що зло забирає сили і здоров'я. Не варто ставати отрутою для себе й інших. Як би погано вам не було, пам'ятайте, завжди комусь гірше. Це така глибока філософія...

У мене чимало цікавих світлин, та особливо пишаюся сфотографованою квіткою алое. Даруючи її, підписую: «Кажуть, цвіте алое один раз на 100 років. Ну й що? А вам цвісти й радіти життю завжди». Тож, ЦВІТИТЬ І РАДІЙТЕ!

Спілкувалася з Анатолієм Дромарецьким
Ольга СКРИПКІНА

СПРОБА ПОРТРЕТА

А за відведений йому не досить тривалий час земного буття стільки він устиг зробити! Сотні й навіть тисячі його учнів взяли від свого улюбленого першого вчителя не тільки необхідні знання, а й невичерпний оптимізм, доброту, людяність, почуття справедливості, любов до своєї малой і великої батьківщини. Більшу частину понад 30-річної педагогічної праці Семен Митрофанович присвятив наймолодшим школярам. А ще навчав учнів української й німецької мов, певний час був учителем виробничого навчання. Школі віддавав усього себе, поза дитячим колективом не уявляв свого життя. Можливо, тому, що втратив у війну дружину, матір своїх дітей, і батьківські почуття доповнював материнськими.

Надзвичайно любив поезію, особливо Шевченкову, знав безліч творів напам'ять і прекрасно їх декламував. Досить часто звучала в його зворушливому виконанні поема «Наймичка» — і вдома, і на сцені сільського клубу. У самодіяльному театрі майстерно виконував ролі героїв п'єс І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, М. Старицького. Мав почуття гумору й завжди був душею компанії.

Окрім трьох своїх дітей, опіку-

БАТЬКО І ВЧИТЕЛЬ — КАТЕГОРІЇ ВІЧНІ

16 лютого 2007 року виповнюється 100 років від дня народження сільського вчителя з Полтавщини Семена Митрофановича КАЛАШНИКА. Саме «виповнюється», а не «виповнилось би», оскільки духовне єство особистості не знає умовного способу, реально існуючи й після того, як обривається життєвий шлях людини. До свого сторіччя Семен Митрофанович не дожив 37 років.

вався навчанням племінників та двох племінників, батьки яких загинули на фронті. Вчительську діяльність органічно поєднував із ремеслом і фізичною працею: був чи не найкращим у селі чоботарем, любив сінокіс і заготівлю сіна (саме йому доручали складання в колгоспі стіжків), мав кілька вуликів і вміло порався біля бджіл, займався городництвом і садівництвом. Мануйлівські старожили досі пам'ятають Семена Митрофановича як чесну, принципову людину, надійного товариша, невтомного трудівника, мудрого радника, просвітителя.

Батьківська освітня традиція в його роду продовжується. Старша дочка Діна стала бібліотекарем, молодша Ольга — медиком. Почесний шлях педагога обрали ону-

ки Наталя та Олесь. Син Володимир після закінчення Харківського університету близько 10 років учителював, працював заступником директора, директором середньої школи в м. Барвінкове на Харківщині. Зараз він доктор філологічних наук, заслужений професор Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, в якому ось уже понад 20 років завідує кафедрою української мови. Крім того видав 3 поетичні збірки: «Осінній дивоцвіт» (Луганськ, 2000), «Бентежне надвечір'я» (Харків, 2004), «Біла зоря» (Харків, 2006).

Семен Митрофанович із сином

Серед віршів збірки «Бентежне надвечір'я» є щемливі посвяти батькові. У новій поезії до 100-літнього батькового ювілею автор прагне осмислити наш непростий час, радячись із рідним батьком, звертаючись до його непохитного морального авторитету.

Віктор ПОЛЯНЕЦЬКИЙ,
член НСПУ

СТОЛІТНІЙ
КІВ ЮВІЛЕЙ

Чуєш батьку? Крізь товщу літ
Озовися до мене.
Подивися на інший світ
І на інші знамена.

На Вкраїні новий путі
Стільки синього неба!
У своєму земнім житті
Я вже старший за тебе.

Знай: не може піти твій син
З поля чесного брану,
Бо чужа ця небесна синь
Золотистому лану.

І ведуть нас вожді чумні
То назад, то в ошу.у.
В роковини твої сумні
Ми всім родом віншуєм.

На сторіччя тримаєм звіт,
Твої діти й онуки.
В'яне, сохне правнуків цвіт
Без твоєї науки.

Зараз прапор у нас несуть
Уподібнені звіру.
Повести їх на правий суд
Дай і силу, і віру.

Володимир КАЛАШНИК

ТАЛАНОВИТА ЗЕМЛЯ

— Наскільки живописна чи музична мова, яка має джерелом народне мистецтво, повинна дотримуватися законів оригіналу? Недавно я слухала німецький гурт, який виконував обробки нашого фольклору. Зрозуміло, що наша багата пісенна традиція цікава для інших народів, але почута версія була далека від українського фольклору.

— Як на мене, все залежить від таланту митця, як він зможе все трансформувати, наскільки він готовий до цього. Я справді звертаюся до народних мотивів у своїх роботах, але використовую і формальні закони, якими послуговувалися народні майстри в рушнику, килимарстві, кераміці. Маю академічну класичну освіту, і коли мене запитують, де я вчився, то не можуть мені повірити, що від академізму я перейшов у своїй творчості до декоративізму. У своїх роботах повністю використовую перспективу ткацтва, це дуже цікаво, адже набуто нашим народом тисячоліттями. Всі формальні прийоми, кольорові відтінки — це багато глибше і серйозніше, ніж поверхове бачення. Я недавно зайшов на Майдані Незалежності до крамниці подивитися, що ж є цікавого в музиці, і мене вразило те, що там дуже багато недбало оформлених дисків. Такі рисунки навіть непристойні; і не шаржі, а якась брутальність! Дуже мало дисків (оформлених зі смаком) серйозних виконавців — тому й придбати їх важко. В основному заповнили інші, “гоп-ца-ца” називаються.

— Ось такий бренд створюється нашої національної культури — “гоп-ца-ца”!

— Я викладаю в Інституті декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Бойчука, який на сьогодні формує культурного художника, що опирається на народні традиції. Якщо візьмемо майстрів світового значення, як Архипенко, Матісс, то всі вони використовували певні народні мотиви: Архипенко — скульптуру під назвою “скіфські баби”, Матісс — маски. Тобто, визначні мистецькі явища у чомусь повторюються, або по-новому їх бачать і розвивають традицію. І те, що хороші майстри беруться за таку тему, я вважаю, це дуже добре. Саме звернення до теми. Але хотілося, щоб вони були й підготовлені до цього. В інституті у мене курс ткацтва, моделювання костюма і монументалістика. Я спрямовую своїх студентів на народні зразки. Недавно зробив у Музеї Івана Гончара свою персон

ЕСКІЗИ МАТІССА ДО ПОЛТАВСЬКИХ РУШНИКІВ

Перші акорди сонати Бетховена озвучені електронним інструментом і аранжування наскільки видозмінює “Місячну сонату”, що мені мислиться, для американського хіта Alicii Keys могли використати і будь-який інший класичний твір, відомий найширшій публіці. Бо прийом цей із найлегших: музична тема, яка стала шедевром, забезпечує й успіх пісні. Тільки Бетховена жаль. Нині не тільки в музиці довільно поводяться із класичним мистецтвом, цитуючи і трансформуючи до невпізнання. У живопису бачимо твори сучасних митців, які шаржують, спрощують образи з полотен великих майстрів, тих же старих голландців або художників італійського Відродження. Цей прийом натхненно використовують і нинішні інтерпретатори фольклору. Вже ніхто не дивується, що навіть ліричні й смутні народні пісні наші вправні гурти переробили на весільний гопаковий варіант. Тому й не знаєш, чи тішитися, коли молоде покоління сприймає як хіт народну пісню, але в дивакуватих строях. Де та межа, за якою справжність художнього відчуття фольклору, його творче переосмислення може перейти у поверхове цитування, або й вульгаризацію етнічної художньої мови. Київський художник Василь КОПАЙ-ГОРЕНКО звертається у своїх полотнах до глибинних народних джерел і теж перейнятий турботою про розвиток цих традицій.

нальну виставку, де спробував об’єднати живопис (все-таки я професійний художник) із колекцією своїх рушників XIX—початку XX століття. Дуже цікава вийшла виставка, вони добре поєдналися, і не тільки тому, що тема моїх робіт це українська міфологія, історія, а й тому, що формально я шукав і знайшов поєднання стилістики декоративно-прикладного мис

тецтва й живопису. Багато хто з моїх учителів спрямували мене на цей шлях, це й Михайло Дергус, і Віктор Зарецький і Микола Стороженько — духовний натхненник. Але напевне найбільше мене вразила Марія Приймаченко. Я її вважаю однією з найвидатніших художниць нашого часу, яка змогла сконцентрувати в собі весь той талант, усі ті досягнення українсько-

го народного мистецтва, і все вилити у своїх фантастичних, міфологічних роботах. Подивіться, вона ні на кого не схожа, сама по собі. Я б її поставив у ряд найвеличніших митців світу.

— Цікава тема — українська міфологія, що Ви для себе в ній відкриваєте? Адже грецька є в творах багатьох художників.

— Зараз учені, і не тільки наші, стверджують, що українська міфологія давніша, аніж грецька. Зрозуміло, що збереглося дуже мало, все, що було в обрядових дійствах зимових, весняних, гаївках, купальських містеріях. Хоч і уривками, але можна скласти уяву про наших пращурів. Це був дуже захоплюючий, своєрідний світ, який цікаво зображувати на полотні. Чим я і займаюся в своїй творчості. Мені здається, він безкінечний, тут можна працювати все життя і вичерпати його неможливо.

Це з’явилося на підсвідомому рівні. Освіта в мене, я казав, класична, нас навчили писати з натури, потім це вписувати в полотно. І ось я закінчив інститут, і далі біле полотно, ти сидиш перед ним, вмієш і малювати, й писати, і композивати, а ось якогось символізму, глибини я досягти не зміг. І тоді прийшло спершу на підсвідомому рівні звер-

нення до народного мистецтва. А потім я помітив певні паралелі в ткацтві, вишивці. А ви ж знаєте, що наші стародавні рушники — це літописи родини, суспільства, життя, світогляду. Якимось усе відбувалося паралельно, я почав збирати колекцію спочатку суто для роботи, далі це переросло в якийсь фаховий підхід, хоча не вважаю себе колекціонером, а збираю, як художник те, що мені потрібно для моєї творчості. Але фахівці, етнографи, побачили виставку і були вражені невеликою колекцією, яку я виставив у музеї Гончара.

— Які регіони Ви представляли?

— Тільки один — це Полтавська область, Гадяцький і Зінківський район, туди потрапляє й Сумщина. Період — кінець XIX—початок XX століття. Є вишивка тамбуром, гачком, це найхарактерніше для Полтавської області, є й хрестиком, є давніші, а є й недавнього часу рушники, але виконані на мій погляд, більш вдало. Я це розглядаю як художник, як живописець дивлюся на цей твір. Мистецтвознавець кваліфікує інакше: ось там якісь стібочки, шовчик, колір певний, а мене більше цікавить оригінальність. Я прагнув зібрати речі найоригінальніші, яких я мало бачив. Є рушники, створені в десятки роки XX століття, наші монументалісти можуть тільки позаздрити: наприклад, вишите Дерево життя, але кольоровий, формальний прийом — зовсім у сучасному ключі! Якщо людині, яка не знає що це вишивала дівчина в 1910 чи 1904 році...

— ...із села Полтавської області...

— ...так, — ніколи не повірять! Це сучасна річ! Можна навіть сказати, що її робив ескізи Матісс, це супереччя!

— Ми говоримо про японців, що вони ментально сприйнятливі до кольору і до музики, а так само українська нація дуже тонко бачить колір.

— На підтвердження цієї тези скажу, що в наш інститут приїжджають діти з глибинки, дуже цікаво з ними працювати. У них саме є свій погляд на сучасний стиль, але з глибини поколінь і в кожного є талант.

Зараз я вирішив створити велику серію Русалій. Хочу наступного року зробити виставку.

● Спілкувалася
Валентина ДАВИДЕНКО

ВИСТАВКА

На виставці, крім старовинних суконь і костюмів із колекції музею, експонувалися й старі фотографії, листівки, дрібні речі, які допомагають відтворити дух давно втраченого міста. Все це переносить глядача на 100 років назад, коли люди вдягалися у вишуканий елегантний одяг, який зумовлював і манеру поведінки. Хіба можна уявити, щоб дама в ошатній сукні лялася чи пан у костюмі невічливо поводився? Можливо, це трохи романтизований погляд, але коли бачиш ці звичні для того часу предмети вбрання, виникає саме таке враження.

Дивовижно, як у той час вдавалося пошити такий складний за покроєм одяг. А фасони тоді були — не те, що зараз, вигадані з такою фантазією, що позаздрили б сучасні модельєри. Наприклад, сукні з однотонної тканини мали елегантний вигляд завдяки неординарно-

ШАРМ СТАРОВИННОГО ВБРАННЯ

Одяг, як відомо, — це “візитівка” свого носія в будь-яку епоху. В попередні часи саме вбрання могло достовірно розказати про людину: про її суспільну належність, національність, ступінь заможності тощо. Старовинний одяг досі привертає до себе неабияку увагу й викликає захоплення своєю вигадливістю. І свідчення цьому — виставка, яка відбулася в Музеї однієї вулиці в Києві. На ній був представлений жіночий і чоловічий одяг середини XIX—початку XX століття.

му крою: рукави незвичної форми, складки, защіпи, оборки, невелике доповнення у вигляді гудзиків або мережива, і жінка в такому вбранні ставала неперевершеною. Наприклад, одна з суконь на виставці (гірничного кольору, французьке виробництво середини XIX ст.) “вигравала” саме завдяки крою: приталена, з відкритими плечима і широкою спідницею, жодної прикраси, а весь ефект — у майстерно зроблених складках. Або інша, темно-бурякового, майже чорного кольору,

яку прикрасили маленькі рюшики й драпірування. Хоча в цій сукні був смішний для нас елемент моди кінця XIX століття — турнюр (подушечка, яку прикріплювали під спідницею нижче спини). Та й вбрання під сукню було досить складним: на одному з манекенів на виставці було продемонстровано всі деталі тодішньої білизни — корсет, сорочка на бретельках, панталони, каркас для спідниці.

Із неоднотонних тканин теж створювали гарні сукні. Напри-

клад, в одязі зі смугастої тканини по-різному комбінувалися смугасті частини сукні. Або поєднувалися тканини різної фактури, додавалося мереживо (часто — ручної роботи). Текстилю на кожну сукню йшло багато — широченні спідниці, вигадливі рукави (часто дуже розширені донизу). А розміри суконь невеликі, розраховані на невисоких жінок.

Менш громіздким став одяг на початку XX століття. У мистецтві за-панував стиль модерн, який відоб-

разився і на жіночому вбранні. Сукні набули витягнутого силуету (закрита шия, спідниця трохи розширена донизу), стали скромнішими, хоча не менш елегантними. Наприклад, сукня сірого кольору привертає увагу вузькими мереживними рукавами й вишивкою, теж сірого кольору. Ніби й просто, але дуже вишукано. Або інша, оливкового відтінку, що має широкі біля плеча рукави і трохи асиметричний крій жакета, прикрашеного мереживом.

Найгарніше вбрання на виставці — французька вечірня чорна сукня початку XX століття. Незважаючи на поважний вік, вона має цілком сучасний вигляд. Пошита з прозорої тканини, гіпюру і розшити чорним бісером і скляними намистинами. Сукня мерехтить, переливається різними відтінками і одразу вабить погляд. Вбрання для справжньої королеви балу!

● Катерина ТАРЧЕВСЬКА

ПОВЕРНЕННЯ ГРУШЕВСЬКОГО

Історико-меморіальний музей Михайла Грушевського, рішення про створення якого було ухвалене Київською міськрадою ще в лютому 1992 р., нарешті заіснував. Його експозицію розгорнуто в меморіальному будинку, придбаному 1908 року родиною Грушевських. Це єдина з будівель київської садиби Грушевських на Паньківській, 9, що збереглася на сьогодні. Зведений тут у 1908—1909 роках шестиповерховий, у стилі українського модерну, прибутковий будинок умисно зруйнували більшовики в січні 1918 року під час наступу на Київ.

Урочисте відкриття Музею відбулося 9 листопада 2006 р. за участю Президента України В. Ющенка, який звернувся до присутніх науковців, діячів культури, родичів М. Грушевського та представників ЗМІ з проникливою промовою. Президент зробив такий запис до Книги почесних відвідувачів: “Засвідчую свою велику повагу людям, які повернули Михайла Сергійовича до себе додому, до Києва! Вдячний і зворушений, щиро — В. Ющенко. 9.11.2006”.

Директор Музею Світлана Панькова вручила Президентові України книжку “Я був їх старший син. Рід Михайла Грушевського”, названу так зі слів самого Михайла Сергійовича, який був старшим сином у родині. Появі цієї капітальної праці передували багаторічні архівні розвідки родо-
воду Грушевських.

Вл. інф.

«Я НЕ СХИЛЬНИЙ ПОЯСНЮВАТИ ЦЕ ВПЛИВОМ ГЕНІВ...»

КНИГА-ДОСЛІДЖЕННЯ

— Справа в тому, що ці речі замовчувалися. Мій батько був змушений приховати час і місце свого народження. В Українській енциклопедії зазначено, що він народився 1897 року на хуторі Бобрівка. Насправді ж, батько з’явився на світ 1901 року в Боярці під Києвом. Люди приховували навіть дуже далекі стосунки з родиною Грушевських, щоб вижити. Таким чином жив і мій дід. Він був троюрідним братом Михайла Грушевського. Його брати, очевидно, загинули. На початку 20-х рр. минулого століття вони були священиками Української Автокефальної Церкви, один із них, Дмитро Топачевський — у Чигирині. Дякуючи авторам цієї книги і зокрема Світлані Паньковій — директору музею Михайла Грушевського, — все це вдалося встановити з архівних джерел. Власне, 9 листопада на відкритті музею я і познайомився зі своїми далекими родичами. До того дня я їх ніколи не бачив.

— Але ж Ви не на відкритті музею дізналися про спільний родинний корінь із Грушевськими...

— П’ять років тому. Перший дзвінок до мене був 2001 року. Науковці уточнювали, коли народився мій, уже покійний, батько. На щастя, мені про це свого часу сказала тітка. Завдяки цьому дослідники могли знайти документи в Державному архіві. Ось така історія...

Вважається, що Грушевський помер власною смертю у Москві в 1934 році. Прожив він тільки 68 років. Не такий

Книжка “Я був їх старший син” — доробок невеликого колективу науковців: Світлани Панькової, Миколи Кучеренка та Галини Шевчук. Це історико-генеалогічне дослідження про найвідоміших предків і близьких родичів Михайла Сергійовича Грушевського. Багато хто із нині живих нащадків цього славного родо-
воду й не підозрювали про спільне коріння. Як не підозрював про це і письменник Андрій ТОПАЧЕВСЬКИЙ...

уже великий вік для людини, яка веде спокійне життя вченого. Далися взнаки глибока моральна криза і шалений тиск, який чинився на першого Президента України. Адже Грушевський був свідком того, як безслідно зникають близькі йому люди... І це після того, як його вблагали повернутися з еміграції. Обіцяли, що плідна співпраця з радянською владою буде корисною українському народу. Те ж саме понабрихували синові й доньці Івана Франка... Та хіба тільки їм? Багато хто з відомих українців повернувся тоді з-за кордону, повіривши в ілюзію. Всі вони, за малими винятками, погинули.

Мій троюрідний дядько з роду Лавренцьєвих розповідав, що під час Другої світової війни вдовою Грушевського цікавилися наші емігранти. Вона була тоді ще жива. Померла, здається, 1943 чи 1944 року в Києві. До неї прийжджали різні люди, зокрема — відомий український письменник, мій троюрідний брат Ігор Костецький. Я не дуже глибоко цікавився минулим нашої родини, адже свідків майже не залишилося. Тіток не довелося розпитати, а з власної ініціативи вони не розповідали... Вчені збирали цю історичну спадщину по крихтах. Якись уривки свідчень, листи, з яких можна робити певні припущен-

ня... Наприклад, достеменно досліджено, що мій дід сам шукав священства... Хоч у нашій родині існував переказ, ніби він відмовився прийняти сан...

— У родоводі Грушевських багато відомих осіб, які залишили свій слід в історії...

— Я не схильний пояснювати це впливом геніїв чи генів... Це, швидше, закономірність. Зі священницького роду, Грушевські були привілейованою частиною суспільства. Мій прадід, православний священник, мав дев’ятеро дітей. Усі вони одержали освіту. Доньки закінчували Інститут шляхетних дівчат. Якщо не виходили заміж, то працювали за фахом. Для синів священника навчання в семінарії було безкоштовним. Звичайно, було й чимале господарство. Бабуся згадувала про той час, коли вони з дідом жили у його батька, в селі Великому Половецькому. Ставки, пасовища... В сім’ї ніколи точно не знали, скільки у них у господарстві худоби й птиці.

— Тобто, священник був кимось, подібним на заможного селянина?

— Очевидно. Тоді працювати селяни жили в достатку. Було зовсім інше життя, яке потім зруйнували. Так само знищили і верству священників.

•

Уляна ГЛІБЧУК

ПАМ’ЯТЬ ПОКОЛІНЬ

Красиві й величні у герці, вправні у ремеслах, дотепні й спритні в козацьких турнірах, які гартують тіло, набожні й мудрі, як філософи, схилені над книгою, і звичайно ж, співучі — такими бачить художник своїх героїв у їхній козацькій вольності. Ці картини-оповіді Олесь Доріченко, як і килими Степана Ганжі, повертають уявлення про естетику, як мірило творчого висловлення, бо в уяву глядача нині, на жаль, різніми засобами закладається шаржований до вульгарності образ українського козацтва. Тож виставка в музеї Грушевського повертає нам справжній ракурс, перекидає піщаний годинник для відліку нового часу в тематиці козацької історії й міфології. Недарма ж художник Олесь Доріченко створював серію “Як були ми козаками” в тій же естетиці, що й про героїв давньої Еллади. Артист балету за фахом, поет, перекладач, мистецтвознавець, цей художник уперше побував у будинку Грушевського в голодному 1947 році. Його дитинство минуло поруч, на Паньківській, 7.

“Ми хлопчиками бігали тут, і з Марією Сильвестрівною, дружиною Михайла Сергійовича Грушевського, познайомився за таких обставин. 1947 рік, голод, тут садок був невеличкий, ми колупали глей із вишень і сливок, щоб поласувати трошки, коли дві жіночки, одна трохи огрядніша, інша худіша, кличуть: “Хлопці, хлопці, а йдіте сюди!” Така мова гарна, українська, ми, міські пацани, подивилися на них, як на чудо. Біжимо через цей центральний вхід по сходах, мені тоді здалося, що вони мармурові, відчинили двері, зайшли, я побачив книжки, годинник, оцей, що й зараз стоїть, а для мене це таке диво!.. Адже ми жили в злиднях, їсти нема чого. Вони дають нам пасочку, крашаночку, цибулю фарбовану, і кажуть: “У вас, хлопчики, мабуть, нема батьків, пригостітьесь”. Ми подякували, попрощалися, потім довго дивилися на ті вікна. А в 1948 році Марія Сильвестрівна померла, похорони були дуже скромні, єдиний Денис Лук’янович приїздив зі Львова, такий бородатий дід, я тоді не знав хто це, він говорив добірною українською мовою з галицьким діалектом. Поховали її, почалося потім тут переселення народів. Дали

«НАШ ЧОВЕН ЗУПИНИВСЯ ТУТ»

Перша виставка проекту “Вернісажі у Грушевських” у не-
давно відкритому Історико-меморіальному музеї Михайла Грушевського представила твори Олесь Доріченка (живопис) і Степана Ганжі (килимарство). За задумом ініціаторів проекту він покликаний відродити традиції пошанування мистецьких цінностей, адже видатний історик упродовж десятиліть збирав унікальну колекцію українських старожитностей: килими, вишивку, порцеляну, портрети гетьманів, товаришував зі знайомими митцями Василем і Федором Кричевськими, І. Трушем, М. Жуком, родиною народних майстрів Шкрібляків, музейниками М. Біляшівським, Д. Щербаківським, О. Новицьким. Із його ініціативи були створені портретні галереї в НТШ у Львові й Історичній секції ВУАН у Києві.

кабінет Михайла Сергійовича Грушевського такий Сарі Мойсейівні Плотічер, професору-венерологу. Книжки перед тим винесли, частину забрали. Ще валялися всюди ці книжки, чомусь перед ЖЕКом вони були накріті брезентом — книжки з бібліотеки Михайла Грушевського! Навіть виривали сторінки на насіння, а ті, яких ще не забрали, почали ховати в невеликі сарайчики, які тут стояли. І ми з меншим братом зробили підкоп і витягували книжки, на яких були написи, наприклад: “Вельмишановному панові Михайлу Сергійовичу Грушевському — Микола Вороний” і тому подібне. І оцю енциклопедію “Гранат і компанія”, вони були в золотих корінцях, ми їх теж навтіягували. Але прийшли до нас відповідні дядьки і сказали: “У вас є книжки?” “Ну, є...” “Та ви знаєте, що це націоналіст, ворог народу, ви заримите з цими книжками!” Мати —

плакати. Вони позабирали деякі книжки, ілюстровану історію Грушевського... А цю енциклопедію ми приховали. І майже шістьдесят років ми з братом тримали ці книжки до слушної години... І ось я чую, що відкривається музей Грушевського. Ми принесли ці книжки сюди, адже берегли, щоб повернути...

Писати вірші я почав після того, як перейнявся Україною, мабуть, через те, що познайомився з цією літературою, відчув цей дух. Як же не відчувати, як тут брати Кричевські були в цьому будинку, інші визначні особи, і поети, й композитори. Я відчуваю це все. Мабуть, це передалося і Степанові. Ми танцювали разом, і я його почав спонукати до малювання, бачив, що в нього є талант. Він почав малювати, робив розписи, а потім став створювати килими. Тепер вони одні з кращих в Україні. Степан робить все сам, власноручно, і ось воно має наслі-

Фото О. Шепітського

док: в оселі Михайла Сергійовича Грушевського, тільки подумати! Стільки ми їздили по світах, і ось наш човен зупинився тут”.

Степан Ганжа бачить витоки своєї творчості в мистецтві пластики, яке опанував ще артистом балету. “Я дуже щасливий, що прилучений до цієї святості. Мистецтво пластики вимагає краси, і тому в нас такі споріднені картини й килими, бо ми відчували ту красу молодості. Потворність, шаржування, яке нині бачимо в деяких художників, принижують людину, а її треба підносити, возвеличувати, надихати красою.

Я килимами простелю твій шлях до волі, рідний краю, ім’я твоє благословлю, любов’ю лик твій завітчаю. Лиш де б знайти тих кольорів, тих барв, веселково-небесних, щоб ти у Всесвіті зорів одвічним сяйвом...”

Директор Історико-меморіального музею Світлана Панькова розпочинала цей проект із колегами-істориками п’ятнадцять років тому, будинок тоді вже руйнувався. “Але всі ці п’ятнадцять років ми жили надією, наполегливо розшукували експонати. Ми відтворюємо помешкання, де жив Михайло Сергійович Грушевський зі своєю дружиною Марією і донькою Катериною, лише використовуючи ті предмети, які були в їхньому побуті. Ви не питаєте, що тут із речей Грушевського, а що ні. У нас тут немає предметів інших, лише ті, які належали йому. Ми працювали в архівах, бібліотеках. Але, головне, прагнули відчувати дух Грушевського. Наш музей особливий,

бо люди приходять і бачать образ Михайла Сергійовича не лише як президента — де-юре, Грушевського-вченого, вони бачать звичайну людину. Бо кожна велика людина є й батьком, сином. І в стінах цього дому, який вони побудували для своєї родини, ми маємо нагоду про це говорити. Ця перша виставка для нас надзвичайно символічна, тому що закоханість Михайла Грушевського в українські старожитності добре відома, про це написано багато. Як була знищена його колекція під час обстрілу їхнього великого дому тут, на Паньківській, унікальна колекція килимів, порцеляни межигірської, ікони, вишивки. Тому Грушевський був би зачарований цими творами, які ми тут представляємо. Книжки, які передав Олесь Доріченко, енциклопедія братів Гранат, ми навіть знаємо, на якій полиці вона стояла. Кожний учений рівня Грушевського мав енциклопедію братів Гранат, енциклопедію Южакова, Брокгауза і Ефрона. Реконструкція нашої бібліотеки з тих книжок, які належали Грушевському, з його автографами, штампами”.

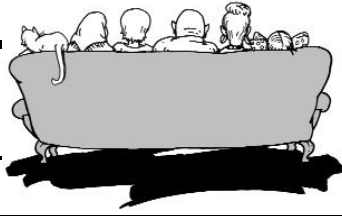
Можливо, вчинок Олесь Доріченка спонукає інших людей до таких благородних дарунків. Адже відомо, що в Києві та й в Україні чимало меморіальних предметів саме з цього дому. Хочеться вірити, що колись вони повернуться на своє місце. Адреса Історико-меморіального музею Михайла Грушевського: Київ, вул. Паньківська, 9; тел. 288 28 07.

•

Валентина ДАВИДЕНКО

Фото М. Кучеренка

ГАРЯЧА ТЕМА

19 лютого в приміщенні УНІАНу представники колективу Національної кіностудії ім. О. Довженка кінорежисери Володимир Савельєв, Борис Шиленко та голова профспілки Катерина Супрун організували зустріч із журналістами. Присутній народний депутат Лесь Танюк вочевидь представляв підтримку від Комітету ВР із питань культури й духовності.

На прес-конференції заявили, що одна з найпотужніших кіностудій колишнього СРСР під загрозою зникнення. Начебто тема стара як світ. Ось уже добрий десяток років довженківський центр кіномистецтва розтягує по клатках. Проте сьогодні їй загрожує остаточне банкрутство. Київський апеляційний господарський суд прийняв рішення стягнути з Національної кіностудії катастрофічну суму.

У рамках прес-конференції Володимир САВЕЛЬЄВ дав розширений коментар для «Слова Просвіти».

— Ось перед Вами лежать документи. Договір № 41/2000 про будівництво групи житлових будинків по вулиці Довженка м. Києва на ділянках Кіностудії ім. О. Довженка. За додатковою угодою, підписаною тодішнім генеральним директором кіностудії Миколою Павловичем Машенком, ми повинні віддати за 150 кв. метрів квартирної площі 2,3 га території національної кіностудії. Сьогоднішня ринкова вартість цієї землі мінімум 10 мільйонів доларів. І ми маємо віддати її за отих 150 квадратних метрів житла! Та ще й згідно з незаконно підписаним договором.

— Чому незаконно?

— Ось Вам «Парламентські слухання» 2005 року, ось рішення КРУ. Висновок однозначний: ніхто не має права зазіхати на землю національного закладу. Будь-яка її експлуатація незаконна. Тут можна щось будувати тільки за рішенням Кабінету Міністрів та зі згоди Верховної Ради. А такого рішення чи згоди не було...

— Хто підписав ці угоди?

— Будь ласка, Микола Машенко. Наш знаменитий режисер, який на той час був генеральним директором кіностудії. В законі України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 року зазначено, що на ці землі не можна зазіхати... Його обійшли не без згоди Міністерства культури України... На кіностудії є 207 гектарів землі. Це так звана натурна площа. Починаючи з 1983 року,

«ПАНЕ ЦУШКО, ДЕ ВАША МІЛІЦІЯ?»

керівництво кіностудії передавало її в оренду всім кому не лінє. Організації з обслуговування іноземних представництв, дачному товариству... Ідіть подивіться, що то за «дачні» будиночки по п'ять мільйонів доларів кожен... Якомусь кінно-спортивному товариству...

— Всупереч закону?

— Так. КРУ робить висновок, що треба терміново розірвати орендні умови і повернути землю державному підприємству. Тобто кіностудії... Але ніхто нікому нічого не повернув. А що ж сьогодні? Отже, Микола Машенко підписав угоду, за якою він віддає «Київмиськбуд-1» 2,3 гектарів землі. І цю угоду почали реалізовувати. Ось, будь ласка, нещодавно побудували елітний 16-поверховий будинок.

— Житловий?

— Аякже. Вихід у парк ім. Пушкіна, 2000 доларів квадратний метр — початкова ціна... Чудово! От тільки жодного працівника кіностудії там не поселено. Афера. Ми, працівники кіностудії, два роки тому вийшли з плакатами, аби зупинити будівництво. І ми таки дещо змогли зробити. Принаймні зупинили будівництво ще двох будинків, під які вже викопали котловани. Тоді якраз директором кіностудії був пан Приходько. Що він зробив далі? Крім мене, народного артиста України, звільнив ще 326 працівників кіностудії. Ви ж пройшлися територією... Вочевидь помітили, що вона мертва?

— Важко не помітити, але, здається, що вона вже давно мертва...

— Що значить давно... Її цілеспрямовано умертвили. Все це дуже легко пояснити. Кіностудію штучно довели до зубожіння. У такому стані її варто лише трішки підштовхнути, щоб оголосити банкрутом. А далі вже можна без поспіху господарювати. Наприклад, будувати елітні будинки. Колектив тимчасово зупинив цю рейдерську хвилю. Приходько зняли з посади генерального директора кіностудії... «Київмиськбуд-1» вичекав два роки і знову повернувся до давньої пісеньки. Мовляв, у нас договір підписаний Машенком і віддавайте нам наші 2,3 гектарів землі... Але Київський господарський суд 30.05.2006 р. виніс постанову, що договір, підписаний колишнім директором кіностудії є незаконним. Після цього «Київмиськбуд-1» подав скаргу в Київський апеляційний господарський суд, який задовольнив вимоги позивачів. 13 листопада 2006 року колегія суддів на чолі з В. В. Андрієм постановила стягнути з Державного підприємства «Національна кіностудія художніх фільмів ім. О. Довженка» 9 480 069,60 грн. збитків. Що означає для кіностудії така сума? Повне банкрутство. Немає у нас таких грошей. Це називається «привіт» національному кінематографу... Тобто «до побачення»... Одеської кіностудії вже немає, Ялтинської немає, Укртелефільм також спочив у бозі... Весь наш інформаційний простір належить комерційним структурам. Американцям, росіянам... Кому завгодно — тільки не українцям!

Нещодавно весь колектив кіностудії страйкував. Вийшли з плакатами. На одних були, м'яко кажучи,

Фото О. Литвиненка

«звернення» до пана Машенка, на інших — до чинного міністра МВС. Адже він обіцяв насамперед боротися із рейдерськими «наїздами». А це ж стовідсотковий рейдерський «наїзд»! «Пане Цушко, де ваша міліція?»

— А чим сьогодні займається пан Машенко?

— Не знаю, пише сценарії. Межури... Нещодавно закінчив фільм «Я — Зиновій-Богдан». Оцінку фільмові не даватиму. Його вже оцінили кінокритики і фестивалі «Молодість»...

Колектив кіностудії від імені ста своїх працівників готує позов у суд. Ми хочемо відбити нашу землю від рук рейдерів. Це національна земля. І нехай відповідають ті, хто спричинився до злочину. Машенко, Приходько, люди з Міністерства культури, зі згоди яких підписувався злочинний договір...

— На якій посаді тепер пан Віктор Приходько?

— Очолує «PRO-TV». Йому непогано ведеться. Побудував приміщення, за державний кошт зробив ремонт. І не зупиняється. Там постійно знімаються телесеріали. Він людина бізнесова.

— А студія, значить, мертва...

— На рік ледь-ледь знімаємо два короткометражні фільми. Тоді як потужність нашої кіностудії 30—40 повнометражних фільмів на рік...

Уляна ГЛІБЧУК

Фото О. Литвиненка

Борис Шиленко, Катерина Супрун, Лесь Танюк та Володимир Савельєв

ПРИНЦИПОВО

«ВАС З ОГІРКОМ ЧИ БЕЗ ОГІРКА?»

Із таким запитанням колись звертався до клієнта цирюльник, коли той заходив до нього поголити бороду.

Без огірка було дешевше. З огіркою — дорожче, але якісніше, бо огірок напинав шок у зердині. Крім того, огірок можна було з'їсти після гоління — його не треба було повертати цирюльнику.

Як відомо, Апеляційний суд міста Києва за ініціативою Асоціації «Сприяння кінематографу в Україні» спільно з Дніпропетровським відділенням товариства сліпих, скасував урядову постанову щодо порядку розповсюдження і демонстрування фільмів в Україні.

Стаття 14 Закону України «Про кінема-

тографію» чітко визначає: «Іноземні фільми перед розповсюдженням в Україні в порядку повинні бути дубльовані чи субтитровані державною мовою, вони також можуть бути озвучені чи субтитровані мовою національних меншин».

Вирешення питання «якою мовою в Україні слід продовжувати окупацію Національного екранного простору» на непевний час судової тяганини заморозить більш актуальні питання.

Першим серед них є проблема майже повної відсутності національного екранного продукту на кіноринку України, що вимагає рішення за допомогою уряду та законодавства протягом багатьох років. Брати участь в обговоренні питання «з огіркою чи без огірка» для більшості українських кінематографістів, позбавлених права на власну частку національного екрана (на професію), означає втягнення у судовий процес із рейдерами, які захопили екранний простір України на підставі неправомірного рішення суду. Як це і відбувається у випадках

із рейдерськими атаками: господаря виганяють за паркан його підприємства і пропонують йому доводити, що він має на нього право.

Перед нами — наймасштабніша рейдерська атака, яка розповсюджується не на чийсь паркан із двома будівлями, а на весь національний екранний простір України.

Необхідність шукати аргументи на користь глядача, який хоче дивитися українське кіно, відсуває на другий-третій план ще одне питання — принципове: якість імпортованого екранного продукту? Більшу частину цього продукту взагалі не можна вживати, ні з огіркою, ні без огірка, бо це небезпечно для психічного здоров'я.

Що ж нам пропонують обговорювати і з якою метою?

Ми впевнені, що необхідна для нормального розвитку незалежної держави кількість фільмів національного виробника на власному ринку є найвагомішим чинником здійснення мовного балансу відповідно до закону України. Достатня присутність у культурному обігу нашої держави

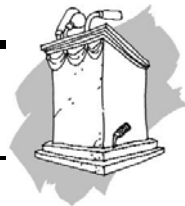
фільмів, про які глядач із першої хвилини перегляду може сказати: «це українське кіно» є кордоном зловживання іншими мовами, запозиченими ідеями та сумнівними цінностями, які сьогодні тиражуються для українського глядача, виборця, громадянина.

Відображення цих перевернутих цінностей є залучення до судового процесу Дніпропетровського відділення товариства сліпих, члени якого, на жаль, позбавлені можливості повноцінно сприймати будь-яку екранну продукцію.

Постанова Апеляційного суду міста Києва є зазіханням на культурний суверенітет України, який здійснюється через найширший фронт впливу на суспільство — екранну продукцію.

Нагадуємо, що захист національного споживача гарантується навіть на рівні придбання праски, інструкція до якої повинна бути написана українською мовою.

Михайло ІЛЕНКО, кінорежисер

ХРОНОГРАФ

Рубрику веде доктор історичних наук, професор
Юрій ШАПОВАЛ

ДВІ ДОЛІ

Дві долі, два діячі, які не любили один одного, але це була Нелюбов двох Непротиленностей. Обидва народилися в лютому, обидва з однієї партії, обидва з номенклатури.

Перший — Петро Шелест. День його народження 14 лютого 1908 року, помер у 1996-му. Другий діяч — Володимир Щербицький, який народився 17 лютого 1918 року, а з життя пішов у лютому 1990-го.

Шелест у 1963—72-х роках перший секретар ЦК КПУ. У 1972—1973 рр. — заступник голови Ради Міністрів СРСР. У 1973 р. був підданий критиці за потурання “націоналізму” в УРСР і відправлений на пенсію, після чого до 1984 року працював у Росії на заводі при Долгопрудненському дослідно-конструкторському бюро автоматики.

Щербицький у 1965—72 рр. — голова Ради Міністрів УРСР. У 1971 — член політбюро ЦК КПСС, що було свідченням політичного протиставлення Шелесту, тодішньому першому секретарю ЦК КПУ. У 1972—89 роках — перший секретар ЦК КПУ.

І Шелест, і Щербицький поховані на Байковому цвинтарі в Києві, могили неподалік одна від одної. Смерть зблизила їх, а ось політичне життя розводило.

Шелест не дуже прагнув робити політичну кар’єру, а тому є підстави стверджувати, що не він шукав посади, а навпаки — посади шукали його. У 1945 р. він почав працювати другим, а у 1949 р. його обрали першим секретарем Київського обкому партії. Із Щербицьким трохи інакше. У 37 років він очолив Дніпропетровський обком партії, у 39 років був секретарем ЦК КПУ, а у 43 роки — Головою Ради Міністрів УРСР. Він прагнув вершин політичного “Олімпу”, підкоряв їх послідовно, хоча й не без труднощів, але ніколи не рекламує власної “політичної технології”.

І Шелест, і Щербицький критично ставилися до Хрущова, до його ексцентричних реформ. Щербицький постраждав: із посади прем’єра Хрущов відправив його назад до Дніпропетровського обкому. Шелест візьме участь у заколоті проти Хрущова 1964-го, в чому потім буде каятися.

Брежнєв поверне Щербицького у 1965-му на посаду прем’єра, а потім, у 1972-му, рекомендуватиме його на посаду лідера комуністів України замість Шелеста, який уже поїхав до Москви, на підвищення у небуття.

Абсурдно зображувати Щербицького “ортодоксом”, а Шелеста “лібералом”: вони з однієї комуністичної шинелі. Та все-таки різниця між ними була. Коли до Щербицького прийде просити квартиру один дуже відомий поет, він йому скаже: “Ми квартиру тобі дамо, але знай — ти хочеш незалежної України, а я — ні”.

І це була чиста правда. Один із доказів цього — рішення Щербицького не відмінити першотравневої демонстрації після Чорнобильської катастрофи 1986-го. Шелест би так не зробив. І не тому, що був націоналістом, а тому, що свято вірив: Україна повинна існувати в рамках СРСР, але й має думати про себе.

Шелест залишив по собі Шевченківську премію, меморіал на Хортиці, Пирогово, Палац “Україна” (за будівництво якого мав неприємності), а Щербицький — монумент на Жовтневій площі (нині Майдан Незалежності) в Києві, помпезний Музей В. Леніна (який, себто Ленін, у Києві ніколи не був), Музей Великої Вітчизняної війни (із макабричною “Лаврентійовною”), який спотворив схили Дніпра і на відкриття якого 1981 року притягли ледь живого Брежнєва.

Шелест доживав свій вік у Москві, а Щербицький понад 17 років був на посаді керівника КПУ як прибічник жорстокого придушення будь-якого інакомуддя.

У лютому 2003-го, 85-річчя Щербицького відзначили на державному рівні. 95-річчя Шелеста не помітили, адже шелестівська лінія базувалася на своєрідній подвійній лояльності — загальносоюзній і республіканській, постійному маневруванні між двома політичними дискурсами — централізаторським і антицентралізаторським.

Що ж, у кожного часу свої герої. Завдання історика — пам’ятати про всіх.

АТАКА НА «ЗНАННЯ» І РЕЙДЕРИ ПРАВОСУДДЯ

Нові часи — нові слова. Не так давно в нашому лексиконі вигулькнуло слівце “рейдерство”. Отже, рейдер. Хоч є давно відомі міцні слова — злодій, хапуга, врешті — бандит чи грабіжник. Так ні ж, рейдер. Про термінологію далі. А зараз про детективну історію, яку почули журналісти в Товаристві “Знання” України. В центральному, власне, в останньому офісі Товариства в столиці, на який уже не раз накидали оком хапуги, вибачте, рейдери. Свого часу був у Товариства ще цілий Дім знань, на перетині Бульвару Шевченка й Володимирської. Зник. Цебто є, але зник зі “Знання”, ще за прем’єра, який теж зник в американських тюрмах.

Одразу застереження для шукачів політичного підтексту. Як чітко заявив на прес-конференції президент Товариства академік Василь Кремінь, “Знання” всі роки Незалежності прагне не дати себе втягувати в політичні перипетії. Це — по-перше. А по-друге, зазначив академік, бандитизм у нас не має кольорів і географії — столичної чи якоїсь регіональної.

Детективна історія, а може, й банальна, полягає в тому, що торік у Товариства “Знання” було загарбано останній, окрім офісу, столичний об’єкт — готель усього на кілька десят номерів, не в центрі, а на Голосієво. Але ж служив для приїжджих у справах Товариства і давав якусь копійку.

Не стомлюватиму читача нетривалими цієї історії. Врешті, можна акцентувати на кількох моментах, типових, на жаль, для сьогодення України.

Перший момент — рейдери, ні, такі вживу наше міцне слово — хапуги, шукають слабину, де й що “не так лежить”. Ось слабину організаційна, що визнало на прес-конференції й керівництво Товариства. Громадська організація утворює якусь комерційну, підприємницьку структуру. Звісно, під своєю егідою й керівництвом. Справа законна, звичайна, для зручності господарювання. От тільки ота егіда й керівництво іноді виявляються доволі ефемерними. Не доходять руки. І оте “підегідне” породження починає викидати “колінця”. Як і сталося з Колективним підприємством “Готель Знання”.

Друга слабинука — суб’єктивна, людська. Простіше кажучи, грішні ми, люди. Найліпше, якщо грішником виявиться керівник отого, що “не так лежить”. Тут у повній злагоді й змові з рейдерами виявився якраз директор підприємства, цебто, готелю.

Але все це — приказка, заспів, передумова. Ніякий приспів, ніяке рейдерство не вийде без освячення його одною з трьох гілок влади. Її скромно називають третьою, після законодавчої і виконавчої, але в цивілізованому суспільстві, у свідомості громадян це влада перша — судова. Те, що коїлося далі, це вже не про готель “Знання”, а про параліч цієї нашої влади.

За найдженою схемою, підприємство “Готель Знання” втягують у дивні фінансові обороти, наприклад, у створення такого собі ТОВ “Готельні інновації”. Готель заставляє своє майно, цебто самого себе, в сумнівні застави. Звичайно, його доводять до банкрутства. В кілька різних судів України подаються фіктивні цивільні позови. В результаті,

готель переходить уже в руки “ТОВ “Готельні інновації”. А це Товариство “з обмеженою відповідальністю” у серпні минулого року перепродає готель ще одній фірмі, ТОВ “Заріччя-буд”. На фініші всіх цих оборотів випливає їхня справжня мета — “ціна” готелю при цьому перепродажу. Навіть нешикарний, як сказано, готель — це все-таки нерухомість у столиці. Його вартість за експертною оцінкою того ж серпня минулого року становила 21 мільйон 715 тисяч гривень. Вгадайте, за скільки його було перепродано? Правильно, у 25 разів дешевше, тобто за 900 тисяч гривень.

Фіктивні позови від людей, які їх не подавали, підробка підписів, фантазмагоричні рішення — все це пройшло через наші рідні суди, столичні і провінційні. Яскравий приклад. Сихівський райсуд Львова приймає до розгляду позов до “Готелю Знання” від новоспеченого ТОВ “Готельні інновації”. Дата подачі позову — 15 лютого 2006 року. Дата створення самого ТОВ — теж 15 лютого 2006 року. Власне, навіть дата установчих зборів його засновників. Можете припустити неймовірне: в той же день ТОВ було зареєстроване і в той же день подано позов до суду у Львові. Але спробуйте повірити у це. У позові вимагається стягти з готелю солідну суму, бо готелем, мовляв, порушено угоду, підписану з ТОВ ... 9 березня 2006 року. Що 15 лютого ще не настало 9 березня, — цього нашому судові довести було неможливо.

Власне, ніхто й не доводив. І позивачі, і відповідачі, як ви вже зрозуміли, були з одної компанії. А справжній господар готелю Товариство “Знання” України сном і духом не відало, що в цей час діється у Сихівському райсуді Львова. Так само, як не відало, що діялося в Чугувському міському суді Харківщини, Малиновському райсуді міста Одеси, де в позовах теж фігурував готель. Нарешті, в Шевченківському райсуді столиці, який 6 червня й відсудив готель у Товариства на користь ТОВ “Готельні інновації”. А те перепродало його через кілька тижнів.

Це, може, одне з найпідліших у цій історії. Люди взагалі не знають, що вони місяцями фігурують десь у судах. Більше того, на прес-конференції керівники “Знання” зізналися: вони не впевнені, що їхній готель не фігурує ще десь по судах в Україні. Те, що впливало, — випадковість. Виявляється, не можна толком второпати, зобов’язані суди чи ні повідомляти про свої рішення тим, кого це стосується? А невідання — це серйозно. Минає досить короткий термін на апеляцію, оскарження рішення суду. Встигають повернути нові обороти і перепродажі.

Яка ситуація зараз? “Знання” розгорнуло активну боротьбу за своє майно. Подало зустрічні позови. Апеляційні суди Львівської області й Києва призупинили найскандальніші рішення райсудів, і за позовами “Знання” справи зараз розглядаються повторно. Прокуратура Голосіївського району Києва і столична міліція порушили кримінальні справи щодо колишнього директора готелю. Але, зважаючи на суспільну значимість цієї історії, “Знання” просить, щоб слідство взяло на себе безпосередньо Генпрокуратура і МВС, аби

притягти до відповідальності всіх причетних до афери.

Не важко здогадатися, про кого йдеться. Ось короткий фрагмент із Заяви “Знання”: “По суті, системний характер допущених судами порушень при вирішенні цивільних справ дає підстави зробити висновок, що судова система перетворилася в захисника викрадачів майна, а в суддівському корпусі втрачені будь-які професійні принципи й суддівська етика”.

А тепер про рейдерство. Буквально в переддень тої прес-конференції Президент подав у парламент проект закону про боротьбу з рейдерством. Вірно, Президент всерйоз стурбований цим ганебним явищем — загарбанням готелів, спорткомплексів, заводів, сілгоспідприємств. Причому, загарбання, освячених рішенням СУДУ. Але вибачте, сьогодні ми придумали “рейдерство”, і не лише як термін, а як вид злочину, завтра буде “трейдерство”, “гейдерство”. Літер у алфавіті вистачає, комбінувати і диференціювати все нові види й підвиди злочинів можна без кінця.

Рейдерство існує лише одне — судове. Після десятиліть підневільля суди виривалися начебто на волю. Насправді ж, на волю чинити сваволлю. По прийняттю Конституції 1996-го року протягом 5 років мала пройти судова реформа. До 2001-го. Не завершена по сьогодні. Мабуть, комусь дуже зручно, що все в такому підвішеному стані?

Так де вона, золота середина — не допускати тиску на суди, але не допускати і їх свавілля? Може, зарадить така банальна річ, як гласність? Про що мова? Наші правоохоронні органи — підзливою критики, під прицілом громадськості. Окрім судів. У нас ловлять підозрюваних у злочинах міліцейських генералів, міністрів (чи самі стріляються), ловлять губернаторів, заступника голови СБУ, прокурорських чинів, ловлять аж за океаном прем’єра. Причому, всіх, навіть поки що лиш підозрюваних, називають поіменно в засобах інформації. Тепер для порівняння: назвіть хоч би одне ім’я навіть маленького районного судді. Ні, навіть не засудженого, навіть не підозрюваного в кримінальному злочині. Хоч би такого, який отримав легеньке дисциплінарне стягнення — догану, попередження.

Ось інтерв’ю відомого київського судді Юрія Василенка. От він потрапив був у немілість. Авжеж, ще у 2002 році, задовго до Помаранчевої революції порушив кримінальну справу проти Кучми, яка завершилась чи яку “завершили”, як і очікувалося. Він навів цікаву статистику. За 2006 рік у суддівській кваліфікаційній комісії лише по райсудах Києва надійшло понад 600 заяв громадян зі скаргами на суддів. Комісіями, які, власне, й розглядають як перша інстанція діяльність своїх колег, розглянуто аж... близько 40 таких скарг. Найбільшим “покаранням” (бо дехто відбувся взагалі лише легеньким переляком) було “попередження про недопустимість порушення закону і суддівської присяги”. Мабуть вони не знали, що не можна порушувати, от їх і легенько поплекали по одному місцю: не пустуйте, дітки. То чи не могли б ці комісії і їхній верховний орган, суперзакритий орден — Вища рада юстиції назвати хоча б імена цих пустунів? На перший випадок. З чогось же треба починати нескінченну судову проформу.

НАПАД НА ЖУРНАЛІСТА ПРОСВІТЯНСЬКОЇ ГАЗЕТИ «СІВЕРЩИНА»

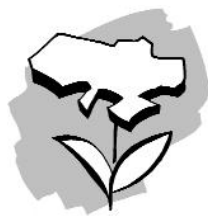
У Чернігові побито кореспондента відомої в області й України газети “Сіверщина”, яку ось уже 15-й рік видає обласна “Просвіта”. 23-річного Олександра Ясенчука побили невідомі вночі, біля його будинку. Редактор газети і голова обласної “Просвіти” Василь Чепурний негайно звернувся із заявами до правоохоронних органів із вимогою якнайшвидшого розкриття цього злочину. Прокуратура міста порушила кримінальну справу й веде розслідування.

Окрім звичайної версії побутового хуліганства в цьому досить глухому й відомому своєю злочинністю районі міста, є й більш серйозні версії злочину, пов’язані з журналістською і особливо громадською діяльністю Олександра. Він — голова Новозаводської районної організації Української народної партії, очолює обласну організацію Української опозиційної спілки і секретаріат УСС. Разом з іншими молодими просві-

тянами, партійцями і студентами бере активну участь у церковному житті місцевих епархій Київського патріархату. Напад на журналіста стався напередодні пропагандистської акції віруючих УПЦ КП проти блокування Московською Церквою купів з прогрес-соціалістами — вітренківцями Катерининської церкви Чернігова. Це блокування храму, переданого громаді Київського патріархату, триває в місті вже 10 місяців. А молодий журналіст був призначений із числа віруючих координатором акції протесту проти блокувальників.

Так чи інакше, громадськість чекає розслідування факту нападу на журналіста, до речі, вже не першого в місті. Свою солідарність з Олександром і вимогою швидшого розкриття злочину висловили журналісти Чернігова.

Матеріали підготував
Петро АНТОНЕНКО

НЕПРИВАТНА ПРОБЛЕМА

Український шоу-бізнес, який частенько звинувачують у калькуванні західних або російських стандартів, таки спромігся на деякі “феномени”, яким немає аналогів у світі. Хіба є щось подібне до нашого співаючого ректора Михайла Поплавського чи Верки Сердючки? Попри їхню міщансько-совкову природу, ніхто не сперечатиметься, що це все — наш неоківирний винахід. І є ще один — співаючі Лоліти. Але тут усе складніше. Чудово, коли дитина співає. Прекрасно, що існує багато дитячих пісенних фестивалів і конкурсів, які стимулюють юні таланти. Добре, що дитина формується у мистецькому середовищі, потроху набирається досвіду від однієї імпрези до іншої.

Спілкуючись із ровесниками і дорослими артистами, дитина поступово осягає грані майстерності й артистизму. Нормально, коли все це відбувається вчасно, природно, крок за кроком. Тоді дитяча психіка поступово адаптується до тих сторін шоу-бізнесу, які здатні зруйнувати психіку навіть сформованої особистості. Адаптація, звірство — постійні супутники реального залаштункового життя у шоу-бізнесі. Там дуже модно іменувати “проектом” артиста, який знаходиться у стадії “розкрутки”. Тобто артист — лише “гвинтик” у машині, яка працює на його імідж.

Однак, коли бачиш на сцені крихітне створіння з мікрофоном, яке пройшло через руки стилістів, візажистів, дизайнерів і костюмерів, то розумієш, що перед тобою черговий “проект”. Коли чуєш, як ця лагідна крихітка виводить тоненьким голосочком щось про дорослі почуття, коли вона кокетує як

ФЕНОМЕН СПІВАЮЧИХ ЛОЛІТ

Аліна Гроссу

доросла тьотя серед дуже дорогих декорацій і світломузичної техніки, то розумієш, що тобі нав’язують ретельно продуманий “проект”. Єдине, чим відрізняється дорослий “проект” від дитячого — заміною дамської сексапільності на виразну інфантильність. У всьому іншому — ті ж самі правила гри, ті ж умови й ті ж сценічні майданчики. І постійне нав’ювання дитині думок про її винятковість, її “зоряність”.

Прикметно, що наші мас-медіа не помічають проблемних сторін дитячих “проектів”, скрізь тільки й чути про “досягнення” юних співачок, про їхні перемоги у світі дорослого шоу-бізнесу. Отже, на нашому музичному просторі змагаються два “проекти”: Ассоль і Аліна Гроссу. Доля цих чарівних створінь на диво подібна. Обидві навчилися співати, шойно навчилися ходити. У три роки Ассоль почала займатися вокалом, а у сім років вийшов її перший диск. На його підтримку було організовано мас-

штабне шоу “Ассоль та її друзі”. Уже через півроку в Палаці “Україна” відбувся сольний концерт “Зірка Ассоль”. У 2004-му Ассоль брала участь у концерті “Пісня року” нарівні з Русланою, Ані Лорак, Олександром Пономарьовим та іншими. З точки зору шоу-бізнесового піару, все нібито правильно і зрозуміло. Але, по суті, мас-медіа кричущо дискримінацію поміж продуктом — а це простенькі пісеньки з дуже дорогим антуражем, який домінує над образом пісні.

Диски, концерти й шоу-програми — це серйозний кошторис із багатьма нулями. Іншими словами — дуже дороге задоволення. Можливо, маємо справу з батьківським марнославством. Очевидно, їх не задовольняють перемоги їхньої дитини в суто дитячих конкурсах. Їм потрібно самоствердитися у дорослому шоу-бізнесі. Саме тому дитину підганяють під існуючі стандарти, нав’язують естрадний несмак і антиестетику.

Нещодавно чернівчанка Аліна Гроссу переїхала до Києва з метою удосконалити вокал і визначитися зі стилем виконання. Мама дівчинки Анна Гроссу стверджує: “Вона обов’язково повернеться у рідне місто, але вже із сольним концертом, років у 17. Повернеться справжньою “зіркою”. Тобто, курс обрано абсолютно чітко. “Зоряною” хворобою у нас хворіють не тільки артисти... Через свої естрадні клопоти маленька Алінка постійно пропускала заняття у школі. Тепер, очевидно, її навчан-

ням займатимуться приватні вчителі. Аліна Гроссу пишається тим, що для неї писали пісні Ірина Білик і Руслан Квінта. Що саме вона (Ірина Білик) вивела маленьку співачку на велику сцену. Мама дівчинки пригадує попередження співачки про те, що заздрість супроводжуватиме їх усе життя. На питання, чи не страшно за дитину в жорстокому світі шоу-бізнесу, Анна Гроссу відповіла так: “Примусити дитину співати неможливо. З цим треба народитися. Не всі можуть пробитися. Зараз не той час, коли допомагають талановитим. Сьогодні за пісню, за аранжування потрібно платити. Ми виховуємо доньку насамперед чесною дівчиною, і вона бачить, що ми стараємося, переживаємо. Тому, переконана, зуміємо захистити її від пліток і недоброзичливців”.

Безумовно, батьки прагнуть щастя своїм дітям. Чому ж іноді це прагнення набуває гіпертрофованих форм? Чому метою життя для дитини обирається обов’язкове потрапляння її на естрадний олімп? Замість того, аби дати дитині елементарно підрости й самій вирішити свою долю. Феномен співаючих Лоліт... Звідки він? Може, відповідь варто пошукати в книжках Фрейда? А можливо, цей феномен виникає у суспільстві із надто деформованими системами “морально-культурних цінностей”? Суспільство, у якому верховодять такі собі скоробагатки, вірить у казки про золоті гори, всесвітню славу, мегазірковість... Вірять, бо живе у полоні ілюзій.

Олександр ЄВТУШЕНКО

РЕФЛЕКСІЇ

КОЛІЗІЇ МОЛОДІСТІ

Молодість — час перших перемог і поразок, щоденних смертельних переживань. Ця примхлива пані ледь помітною посмішкою та легким помахом руки манить у ще невідомий, вкритий, на перший погляд, соловиним туманом світ жінок у хутрі й на “шпильках”, і чоловіків у костюмах, із дипломатами.

Молодість — багатолика. Айсидора, Лоліта, Жанна, Марія — ось лише декілька її імен. Її вир затягує нас поступово, але так настійно, що ми й не помічаємо згодом заплених фігурок трансформерів у шухляді.

Чому? Тому що келих на столі, келих повний по вінця, у келиху знов гуляє вітер. І ось уже гіркий нектар молодості тече по жилах, тихо-тихо обпалюючи їх. Людина не помічає деталей, губить епітети, нищить тенденції під упевненим кроком шкіряних ботфортів, які веде кудись за обрій маестро фатум.

Гарячі вуста лише згодом розуміють (хоча частіше не здогадуються до останнього подиху), що стали розмінною монетою в іграх можновладців, невтомним мурахою у багатоповерховому (з підземною стоянкою, супермаркетами, будинками розпусти) мурашнику під назвою “система”.

Тоді, можливо, й приходить розуміння того “скільки”(!) коштує хутро та “що”(!) знаходиться у дипломаті.

Іван ОЛІЙНИК, студент Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СПОСІБ МИСЛЕННЯ

Нестримний потік життя людини супроводжує непрощений хаотичний звуковий вир, який невблаганно ліпить із нас нове й невідоме — людину. Цей вир і є акустичний простір, проаналізувати який я збираюся у максимально можливій тиші, не звертаючи уваги на гул телевізора в сусідній кімнаті. Мобільний, мабуть, також варто поставити на вібро.

Навіть процес пробудження має свій акомпанемент — обридлий дзенькіт будильника, який подекуди доповнюють побічні партії автосигналізації, яка виступає під вікном.

Усе, здається, піднімаю білий прапор, виспатися знову не вдасться.

Дорогою до пункту призначення (школа, універ, робота, генделік — кому — що) кожного атакують, немов пострілами, звукові хвилі. З кіосків лунає “ха-ра-шо”, від чого ні “харашо”, ні добре, а навіть лячно якось. Треба обов’язково робити приписку на збірках таких пісень. “МОЗ попереджає...” На щастя, я в цьому кіоску не працюю (інвалідність гарантована), мені дали. Блокуючи хуки від “пупсики” і слинявих бойз-бендів один за одним, шукаю порятунку в переході, немов у бліндажі. Але й там нема спокою. Ну, як же мені дістатися до метрополітену, не згадавши, що Цой живий! Живий у наших серцях, можливо, так, не буду сперечатися, але якщо в когось ця думка — життєве кредо, то зовсім необов’язково гвалтувати барабанні перетинки перехожих, не звертаючи уваги на те, що ні голодом, ні слухом Бог тебе не нагородив, а гітара твоя скавчить, немов побите цуцня. Може, її налаштувати? Хоча все одно не допоможе... Незважаючи на завороток вух, кидая довговолосому хлопцю кілька копійок, старався (борсався) все-таки.

Нарешті спускаюся по ескалатору, чуя щось класичне, зовсім без агресії. Але на сьогодні виста-

АКУСТИЧНИЙ ПРОСТІР І МИ

чить, потрібен дозований прийом навіть чудодійних пігулок, тим паче я навряд чи став би слухати того самого баритона вдома. Чому? Причина в поганій якості записів, надмірній ставці на оперні стандарти, відсутності ударних... та й не того покоління це голос, не того. Дарма я, мабуть, наступив на цей мозоль, та вороття назад немає.

Голос покоління — це зовсім не те, що в цей відрізок часу крутиться на “Ме 1”. До речі, я зовсім не збираюся кидати каміння та плескати слиною в бік каналу. Тут усе ясно й дитині — культура культуурою, а “табачок врозь”. Я вже давно спокійно ставлюся до засилля попси на радіо і ТБ. По-перше, ніхто не забороняє натиснути кнопку “OFF”. По-друге, професія хлопчиків-зайчиків і дівчаток-ластівок називається просто й по-нашому — ремісник. Жодних там поетів, музикантів, композиторів і співаків, хоча можна знайти винятки. До речі, ремісник — не єдина професія “Барбі та Кенів”. Державний іспит на володіння нею завше складається для отримання диплому вже на нове горде ім’я.

Не будемо забувати про швидкоплинність кадрів у хіт-парадах. Студенти йдуть, ректор залишається, хоча часто доречніша паралель між зекамі і начальником тюрми. Він, цей товстий дядько з краваткою, і смікає за ниточки в ляльковому театрі естради. І мої судження зовсім не осуд. Усе знов-таки ясно як Божий день. Як що ніша вільна, то її треба заповнити і зовсім не важливо, якої якості товар, бо купувати все одно будуть, хоч іноді й кидатимуть

фрази на кшталт: “Харе довбать із ноти під банальні слова. Про те, що він пішов, а вона біля вікна плаче”.

А це вже прорізається той самий голос покоління. Хто він? Де він? Чи не відкинув капці ще? Імен йому багато, і кожен вибирає їх сам залежно від смаку, потреб і світосприйняття. Голос покоління — здебільшого “андеграунд” — голос вулиць, проте комусь підліткова “амурна манечка” остаточно затуманює мізки, тоді такий індивід вибирає “попс”. Згідно з останнім доповненням я маю уточнити визначення андеграунду.

Андеграунд — голос мислячого покоління, яке не бажає миритися із вадами суспільства, тому й “ріже правду-матку”. Цієї тенденції музики ніколи не буде на ТБ. Із потраплянням туди вона втрачає свою силу. Чому? Бо опиняється в лещатах засалених рук грошовитих мішків, які змивають сажу чистої правди і подають загалу духмяну цукерочку, яка є лише собачим фаршем із здорового шматка м’яса з кров’ю.

Можливо, у небажанні визнати єдність сегментів андеграунду і криється причина його підземного, недосяжного до вух широких мас статусу. Не кожен знайде в собі сили шукати й вибирати. Легше перетравити вже пережите, видати бажане за дійсне, замість того, щоб “грузитись” важким, але таким корисним продуктом соціальної лірики — п’яним ковтком свободи, який навряд чи знайдеш на полицях музичних магазинів. От і порпаються справжні фанати стилю в павутинні інтернету та колекцій друзів, щоб увечері знов поринути в свій власний незалежний

Фото О. Литвиненко

акустичний простір вузьким колом таких самих шукачів скарбу.

Саме в цей світ занурююся і я, одягнувши “вуха” плеера, на початку щоденного марафону в метрополітені. Тепер маю змогу не чути сльозливих пісенок циганчат, гуркоту коліс та гвалту супутників по вагону, спокійно проводжаю поглядом чергову бабцю, яка пропонує газети, ручки, атласи, пластини... А що ще нам потрібно в дорозі? Краще не відповідати. Якщо б ще не штовхалися та на ноги не наступали, взагалі полинув би в нірвану. Та ні, не вдасться. Та й не треба, попереду робочий день.

І знову мене приймають потоки людей, знов гітари, “пупсики” та бойз-бенди. Ось хлопець пройшов із бумбоксом на плечі. Несвідомо й сам починає рухатися в такт “жирному” біту з басом, які незмінно супроводжує оркестр шосе. Скрип

гуми, гуркіт моторів, ляскіт зіткнень вносять вагомий внесок у наш акустичний простір. Немов прямо тобі на вухо дві бабці-пиріжечниці перекикують одна другу. Із кожної торгової точки гримить різна музика. І вся ця вахханалія з гіркою приперчена лайкою.

Така реальність, і її не обманеш, бо вона є дзеркалом культурного рівня нації, на що, як відомо, “нечого пенять”. Тому утримаюся від узагальнюючих оцінок акустичного простору й дам змогу читачеві самому вирішити, чи важливий для нього стан здоров’я звукової оболонки, а як наслідок — його власний.

Можливо, варто сприймати все як належне, як плату за цивілізацію...

Іван ОЛІЙНИК, студент Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

Родова садиба Олександри Білозерської-Куліш. Хутір Мотронівка

ВШАНУВАЛИ НА СІВЕРСЬКІЙ ЗЕМЛІ

Чернігівщина стала краєм, де завершував своє життя і де впокоївся видатний письменник і філософ. Тому не випадково Чернігівський літературно-меморіальний музей Михайла Коцюбинського, де зібрано безцінні матеріали духовного життя України XIX—XX століть, 110-ті роковини смерті Пантелеймона Куліша відзначив Кулішівськими науковими читаннями. Вони були проведені за активного сприяння Всеукраїнської і Чернігівської “Просвіти”.

Перед початком читань делегація “Просвіти” зі столиці побувала на хуторі Мотронівка, що нині в Борзнянському районі Чернігівщини. Це родинне гніздо Куліша, тут він і похований поряд зі своєю дружиною Ганною Барвінок. Просвіт'яни вклонилися світлій пам'яті Куліша, запалили свічку на його могилі. Відвідали й розташований тут обласний історико-меморіальний музей-заповідник П. Куліша “Ганнина Пустинь”.

Участь у вшануванні пам'яті П. Куліша взяли також начальник Борзнянського районного відділу культури Олександр Кашперко, директор музею-заповідника “Ганнина Пустинь” Юрій Блоха, науковий співробітник музею Алла Богдан, хуторяни.

А потім у залі Чернігівського музею М. Коцюбинського пройшли самі читання, на які зібрали-

Пам'ятник Пантелеймонові Кулішу та Ганні Барвінок біля їхньої садиби. Хутір Мотронівка

ся науковці, викладачі, студенти міста, всі, хто шанує пам'ять видатного просвітителя. Відкрив читання директор Музею Ігор Коцюбинський, правнук Михайла Ко-

«І БУДЕ ДУХ ЙОГО ІЗ

110-ті Кулішеві роковини

“Своєї мови рідної і свого рідного звичаю вірним серцем держіться. Тоді з вас будуть люди як слід, тоді з вас громада буде шанована, і вже на таку громаду ніхто своєї лапи не положить”, — заповідав Пантелеймон Олександрович. У цих словах явлено один із найхарактерніших принципів Кулішевого етосу, глибоко закоріненого в українському традиціоналізмі. Хоч як ігнорували й таврували Кулішеві духовні осягнення, та не вдалося порушити цілісності його світоглядної системи й діяльної життєвої практики, об'єднаних потужним особистісним осердям. Кулішів творчий дух, Кулішеві ідеї незнищенні й незабутні, вони самі доводять свою правоту. “Тільки його можна вважати за справжнього європейця, за ту людину, яка наблизилась до типу західного інтелігента...”, — через десятки років підтвердив Кулішеве провідництво Микола Хвильовий.

Пантелеймон Куліш і сьогодні

попереду сущих. Бо хто правдиво осмислює минуле й сучасну йому реальність, той ясно бачить і перспективу прийдешнього. Легко жити з історією так само небезпечно, як і з реальністю сьогодення. Хто не осягнув історичного уроку, той лишається в тумані невідання. Переважна більшість нині сущих так і туманіє в безтямності, стаючи гирями на духовній волі тих, які прагнуть жити за законом правди. Особливу соціальну небезпеку становлять паразитуючі невігласи, одержимі волею влади, бо ці вже підступно маніпулюють цілим суспільством, удаючи з себе патріотів, прогресистів... І якщо одні обдурюють самі себе через власний недомисел, а інші — весь народ через популістське ошуканство й партійну облудність, то реальності ніхто не обдурить. Реальність ка-

рає правдою, нещадно карає...

У добу Хмельниччини українська політика на коротку мить була відродилася з-під чужинецького гніту, але явила потужну силу національного духу в звичаєвому праві, коли “судові закони жили в устах людей, які вирікали присуди, коли скликали їх на невеликі ради в селах і на важливі в містах; кожен знав тоді, що він правосильний член нації, кожен обертав у своїй голові політичні ідеї; не обмежувався тільки своїм домом, своїм селом, містом; думка його була така широка, як широка Україна, і все, що запроваджувалося в Україні, було кожному добре відомо... — все це проходило через усі голови, проникало в усі душі. ...і якби протримався лад, заведений Богданом Хмельницьким, в Україні цивілізація так само тривко розвинулася б із власних

Надія Галковська

цюбинського. Благословив зібрання священник УПЦ Київського патріархату о. Мирон.

Цікавими й різноманітними були теми доповідей. Це і творчість Куліша в контексті літературного процесу XIX століття в Україні, і дещо несподівана тема зв'язку відомого роману “Чорна рада” з образотворчим мистецтвом, і естетичні погляди письменника, і аспекти його так званої “хутірської філософії”. Серед доповідачів були доктор філософських наук Володимир Личковах, професор кафедри філології Чернігівського педуніверситету Світлана Жила, викладачі цього ж ВНЗ Вікторія Пуліна та Ольга Лілік, зберігач фондів Чернігівського історичного музею ім. В. Тарновського Ігор Ситий — він розповів про архів Куліша у фондах музею.

“Життєвий шлях Куліша — гідний приклад для наслідування” — такою була тема доповіді, з якою виступив редактор просвіт'янського журналу “Український Світ”, перший заступник головного редактора газети “Слово Просвіти”, письменник, дослідник Олександр Шокало. Він презентував також, як упорядник, перекладач і автор передмови, видачу в столиці книжку П. Куліша “Моє життя”.

На читаннях виступив заступник голови Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка Микола Нестерчук. Він наголосив, що просвітницькі традиції Куліша плідно продовжують сьогоденними справами просвіт'яни

Ігор Коцюбинський, Олександр Шокало, Володимир Личковах

Викладачі й студенти чернігівських ВНЗ

України і зокрема Чернігівщини. Також привітав присутніх зі 100-річчям Чернігівської “Просвіти”, засновником і першим головою якої був Михайло Коцюбинський. Із нагоди цього ювілею групу чернігівських просвіт'ян нагороджено відзнаками “Просвіти”, які вручив М. Нестерчук. Найвищою відзнакою Товариства — медалі “Будівничий України” удостоєний голова Ніжинської міської “Просвіти”, історик, священник о. Олександр Морозов. Грамоти “Просвіти” отримали активні просвіт'яни Чернігова. Це поетеса, авторка слів знаменитої пісні “Козачка” Надія Галковська, кандидат історичних

наук, доцент педуніверситету Тамара Демченко, лікар, багатолітній керівник обласної організації “Зеленого світу” Іван Осадців, журналіст, редактор Чернігівської інтернет-газети “Високий Вал” Олег Головатенко. Всі нагороджені — гідні цих високих відзнак. На читаннях вони запевнили, що й далі продовжуватимуть славі просвіт'янські традиції Пантелеймона Куліша, Михайла Коцюбинського, Бориса Грінченка й інших своїх видатних земляків.

Петро АНТОНЕНКО

Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

Біля могили Пантелеймона Куліша: Олександр Шокало, Микола Нестерчук, Олександр Кашперко, Юрій Блоха, Алла Богдан. Хутір Мотронівка

ВІКУ В ВІК СІЯТИ...»

первенів, як і в західних країнах Європи. Але удар чола Брюховецького й породжене ним владарювання одного стану разом із владарюванням воєвод ослабили розвиток в Україні політичного тіла в самісінькій його молодості, а потім що дали, то більше народ ставав безсилим, безголосим і нарешті безтямним!..» (П. Куліш. *Повість про Український народ*). З «чорної ради» Брюховецького в Україні вперше була запроваджена московська «політтехнологія», і українську політику замінив популізм запроданців, які вислужувалися перед царем, королем, султаном. Але тодішні гетьмани й старшини хоч калялися перед Всевишнім престолом. А нинішні владці вже не каються — совість умирає раніше від їхнього недорозуму. Ці моральні й політичні мертв'яки зазомбовані жити для себе й навипередки продавати себе, свій народ, свою країну. Це їм вирік Куліш: «Вам би тільки торг і

потребленіє і світу Божого не треба». Тодішні «чорні ради» з приборканою «черню» — це нинішні «виборчі кампанії» з прирученим партіями статистичним «електором», у результаті яких не маємо ні представницької демократії, ні демократії за участю. Є тільки тотальний популізм чи популістський тоталітаризм — цинічна форма тоталітарної наруги над людською особою й цілою нацією. Це та паразитуюча «держжава в державі», яка тримається на облуді й гнітові чужого їй люду та на його психо-соціальному рабстві.

Історію неможливо змінити, треба тільки мати відвагу знати її правду. Лише тоді можна змінити реальність. Ще можна...

Секрет життєвості Кулішевого етосу — в його високому духовному ідеалізмі й глибокій правдивості: «Якби я знав, що я неправий, то зразу спалив би свої папери й поламав перо, а оскільки правих людей не бачу, то краще один зали-

шусь із своєю правдою, аніж пристану до «стовустого недорозуму». П. Куліш проніс через усе життя високий народний ідеал — «цей народний стяг, який ніколи не понижується на очах у політичного ворога й переходить, в усій своїй величч, у спадок далеким нащадкам».

«І буде дух його із віку в вік сіяти, серця сцілющую водою покропляти, і рани гоїти і слъози обтирати», — звеліла вирізьбити Олександр Білозерська-Куліш на брамі до саду, де упокоївся прах її чоловіка. Після десятиліть руїни відновлено браму пам'яті й ці слова, що нагадують про безвічність Кулішевого духу. А на примогильній стелі його живлюще звернення до українського громадянства: «Зовсім інша була б річ, якби ми єдиними устами і єдиним серцем трудилися над пробудженням суспільно-національної свідомості України».

• Олександр ШОКАЛО

ЛИНЕМО СЕРЦЕМ

У вірші «На чужій чужині», оцінюючи свій творчий доробок, працю задля рідного народу, Пантелеймон Куліш мовив:

*Не забудеш мене, поки віку
твого, моя нене Вкраїно,
Поки мова твоя голосна у піснях,
як срібло чистеє дзвонить.
На що глянеш, усюди здадеш
твого бідолашного сина;
Тупоумство людське, моя нене,
від тебе його не заслонить.*

«Тупоумство людське» не заслонило Куліша від його народу...

Ще в 60-х роках минулого століття на сторінках шосткинської міськрайгазети пробивалися, хоч і з потугами, статті про підданого забуттю великого земляка.

Із 90-х років почалося належне вшанування П. О. Куліша на його батьківщині. В селищі Вороніж побувала делегація письменників із Києва. Біля школи у Вороніжі, якій повернули ім'я Пантелеймона Куліша, зняте в 30-х роках, земляків великого сина України вітав тодішній міністр культури України, академік Іван Дзюба. Було змістовно відзначено ювілей П. О. Куліша 1999 року. Налагоджено тісні творчі зв'язки земляків письменника з Міжнародним благодійним фондом Пантелеймона Куліша, засновником і головою якого став відомий державний і політичний діяч Іван Плюш.

А 2005 року на Кулішів хутір під Вороніжем завітали учасники IV Загальнонаціонального конкурсу «Українська мова — мова єднаня». За їхньою участю та з ініціативи й сприяння міського голови

Шостки Миколи Ноги були започатковані Кулішеві читання. Минулого року відбулися другі читання, які перетворилися на літературно-мистецьке свято. При Шосткинській міській бібліотеці ім. Льва Толстого відкрито Музей П. О. Куліша.

І ось 13—14 лютого цього року відбулися дні шани з нагоди 110 роковин смерті П. О. Куліша. У Шостці пройшла літературна конференція «Дивосвіт Кулішевого слова», яку відкрила директор Центральної бібліотечної системи Ольга Євтушенко. У конференції взяли участь бібліотечні працівники, освітяни, усі, хто цікавиться творчістю земляка.

Про нелегкий шлях шосткинців до Куліша розповів у своєму виступі місцевий краєзнавець, член Національної спілки письменників України, голова міської організації ВУТ «Просвіта» Віктор Терлецький, який почав популяризувати свого великого земляка ще в 60-х роках.

Із доповідями виступили: доктор фізико-математичних наук, професор Василь Шендеровський (відбулася також презентація 2-ї частини його книжки «Нехай не гасне світ науки», — за назву взято рядок із вірша Куліша); науковець, упорядник і коментатор томів Повного зібрання творів Пантелеймона Куліша в 35-ти томах Олесь Федорук, письменник, правнук історика Лівобережжя й побратима Т. Г. Шевченка О. М. Лазаревського Олександр Лазаревський, доцент філологічного фа-

Меморіальний знак перед школою у Вороніжі

культету педуніверситету Сергій П'ятченко, вчителі з Шостки. А директор школи мистецтв заслужений працівник культури України Юрій Лоза представив виставку «П. Куліш у філателії».

Участь у конференції та в інших заходах на вшанування П. О. Куліша брав керівник міста Микола Нога, завдяки підтримці якого й відбулися ці пам'ятні заходи.

Наступного дня, 14 лютого, гості побували на батьківщині П. Куліша в старовинному Вороніжі. Учні селищної школи ім. П. Куліша, зачарували нас композицією з нагоди Стрітення, яку підготували з учителькою Наталею Леоновою. А далі заступник директора школи Валентина Волинець та інспектор районного відділу освіти Ігор Волинець ознайомили гостей із експонатами музею-світлиці П. О. Куліша, шкільного фольклорно-етнографічного музею, розповіді в яких вели учні-екскурсоводи. Гості звернули увагу на ввічливість вихованців школи ім. П. Куліша, що стало великою рідкістю в наших сучасних школах...

Учасники свята оглянули також воронізьку Михайлівську церкву, в нижньому поверсі якої (колишня Миколаївська церква) навчався грамоти в дяка Одрія Панько Куліш.

Гості подарували Кулішевим землякам свої книжки.

• Вл. інф.
Фото Олесь ФЕДУРУКА

КУЛІШ І ПРОСВІТЯНСЬКИЙ РУХ

Ще до заснування «Просвіти» Пантелеймон Куліш видав «Записки о Южной Руси», зазначивши в передмові, що мета і зміст книжки спрямовані на те, аби «кожна освічена людина мала енциклопедію знань про народ, який розмовляє мовою південноруською». Це видання звеселило серце Т. Шевченка, який перебував на засланнях.

Просвітянська діяльність П. Куліша була спрямована саме на поширення творів, які звеселяють серце і «спасають чоловікові душу». У записнику письменника знаходимо чи то намір, чи то вже виконану справу: «Гукову — Літопис Самовидця — 4 (Від Куліша)». Микола Семенович Гуков — відставний штабс-капітан із Глухова. Цей запис не важко пояснити. Ще у 1840 році до рук молодого Куліша випадково потрапив один із списків літопису Самовидця. А в 1846 році заходами нашого земляка ця одна з найвидатніших історіографічних пам'яток і одне з найдостовірніших історичних джерел XVII століття було опубліковане О. Бодянським у московських «Чтениях Общества истории и древностей российских». Це видання Пантелеймон Олександрович і дарував своєму землякові.

Саме за просвітянською метою заснував Куліш власну українську друкарню в Петербурзі, управителем якої в 1857—1862 роках був Данило Каменецький із Глухова. В ній, зокрема, було започатковано видання невеличкими брошурами українських творів для розповсюдження серед народу за найдешевшими цінами. То були так звані «Метелики». Каменецький розповсюджував їх по всій Україні через книгарні К. Лобко (Київ), С. Носа (Чернігів), О. Балліної (Харків) тощо.

Із цієї друкарні вийшла у світ «Грамотка» Куліша, яку схвально оцінили Т. Шевченко й М. Драгоманов. Був задоволений і сам автор. У листі до І. Хильчевського (3 серпня 1858 р.) він зазначав: «Зрадів я, як почув, що київське начальство взяло Грамотку до купи: як ото Господь уміє й дурний розум на добро повернути».

До його подвижницьких культурно-просвітянських звершень належать також створення першого українського фонетичного правопису, названого «кулішівка» (в 1860-х цей правопис прийняли народовські видання в Галичині); видання альманаху «Хата» й першого українського суспільно-політичного і літературно-мистецького журналу «Основа»; випуск українських проповідей протоієрея з Поділля Василя Гречулевича (1791—1870); народних оповідань Марка Вовчка, фінансування й редагування львівського часопису «Правда»...

Коли в січні 1869 р. Пантелеймон Куліш прибув до Кракова, то голова Комітету у справах підготовки першого загального збору «Просвіти» і перший голова Товариства (1868—1870 рр.) Анатоль Вахнянин, дізнавшись про це, хоч і був завантажений роботою в гімназії, виїхав до Польщі. Виїхав всього на один день, але задля такої жаданої для нього зустрічі з Кулішем. Відтоді між ними зав'язалося ділове співробітництво, велося жваве листування (до нашого часу збереглося 24 листи). Наскільки їхні стосунки були теплими, дружніми засвідчує такий життєвий факт. Коли згадуваний земляк, щирий приятель Куліша П. Чуйкевич захворів, то Пантелеймон Олександрович

вислав йому рекомендаційного листа («Пану Наталеві Вахнянинові, уві Львові, на Галицькій вулиці»), в якому благав українського композитора і письменника А. Вахнянина сприяти воронезьцю у Відні через Михайла Подолинського, тогочасного голови «Січі», довіреної особи голови Товариства «Просвіта».

Того ж року П. Куліш пише вертепну містерію на Різдвяне свято «Іродова морока», в якій дає і високу оцінку діяльності «Просвіти». Ця драматична поема мала яскраво виражене антимосковське спрямування. 1869 року Куліш надсилав її до львівського журналу «Правда». А. Вахнянин, аби не зашкодити Кулішеві й узагалі просвітянським справам, не поспішає з її публікацією. Він радить авторові видати «Іродову мороку» окремою книжкою. Врешті-решт у 1879 році твір побачив світ у книжці «Хуторська філософія і віддалена від свята поезія», але це видання одразу ж було конфісковане. Згодом про «Іродову мороку» забули. На її слід натрапив Кирило Студинський (співпрацював із «Просвітою» у Львові з 70-х років) при підготовці до друку (1908) листування Куліша з Вахнянином. У 1909-му поему видав у Львові літературний критик Ю. Романчук (у четвертому томі творів П. Куліша). Тоді ж «Іродова морока» з'явилася в часописі «Буковина» (129—132, 135—137), яку за першою редакцією подав літератор С. Яричевський. За нашого часу вона була видрукована в тому 2-му творів П. Куліша (К., 1989), але не в повному обсязі й «припудрена» за змістом. Повний текст поеми знайшов і опублікував з розповіддю про історію цього твору професор, невтомний літературний слідопит Михайло Веркалець у журналі «Дніпро» (1994, № 7—8).

Ще з 50-х років Куліш підтримував зв'язки з Галичиною. Друкувався в багатьох місцевих виданнях — «Вечорниця», «Мета», «Нива». Брав участь в організації й фінансуванні журналу «Правда» (Львів), редактором якого в 1876—1889 роках був Володимир Барвінський, один із членів-засновників «Просвіти». Саме маючи на увазі співробітництво П. Куліша з цим народовським журналом, Іван Франко наголосив, що «Куліш був головним двигачем українофільського руху в Галичині в 60-х і майже до половини 70-х років». Ім'я Куліша і в подальші роки не зникало зі сторінок «Правди». У 1890—1891 рр. у семи його випусках було надруковано Кулішів переспів поеми Байрона «Дон-Жуан».

Інший приклад: у листі від 4 січня 1890 р. Куліш просив В. Шухевича, члена Головного відділу «Просвіти» передати О. Барвінському (який співпрацював з «Просвітою» з часів її заснування, а в 1876 р. його стараннями було відкрито філію «Просвіти» в Тернополі), щоб при підготовці «Чорної ради» до друку той «попереправляв усі глаголи — на ати, йти, оти, ути, йти».

У 1871 р. Головний відділ Товариства висунув пропозицію обрати П. Куліша почесним членом «Просвіти», але не зробив цього з огляду на цілком можливі неприємності або й утиски з боку царської Росії. І хоч офіційно Куліш не став почесним членом «Просвіти», але він був предтечею й потужним рушієм просвітянства.

• Віктор ТЕРЛЕЦЬКИЙ, м. Шостка, Сумської обл.

Михайлівська церква у Вороніжі

МОВА ЄДИНА

Сьогодні ми живемо чи не в постійному очікуванні нового табачнико-януковичевого обіжника; циркуляра, в якому має бути відтворено *“не було, нет і бити не може”*. І, що найголовніше, якщо ви пригадуєте з історії цього документа, то цей вислів подавали не як думку Столипіна чи ще бознакого з царату, а як узагальнену позицію малоросів. От і сьогодні: запустіть у кінопрокат стрічки без дублювання українською (для чого?) мовою, привозьте і продавайте в Україні російську антиукраїнську літературу, створюйте мережі антиукраїнського сервісу тощо. І все: яка може тоді бути українська мова? Ми зараз чи не найближче до історичної мети імперії: зруйнувати основу національного космосу нації — її мову...

“Могилянка” як свідомий національний університет впроваджує українську мову як атрибут внутрішньої та зовнішньої ділової, наукової, публічної комунікації. А саме той факт, що другою робочою мовою в НаУКМА є англійська, на небезпідставну думку російського експерта Андрєєва, становить величезну небезпеку. Для кого? Насамперед для Росії. Пан Андрєєв пише у своїй статті: *“Бедность украинского культурно-научного фонда и неуклюжие попытки перевода научных терминов на украинский значительно ухудшили образ России среди образованных слоев Украины. Однако в настоящее время на Украине осуществляется проект, который способен, в перспективе, свести на нет русское влияние в интеллектуальной сфере. Это проект Киево-Могилянской академии. Преподавание в этом ВУЗе ведётся на украинском и английском языках. Качественное обучение английскому языку даёт возможность в принципе не обращаясь к русскому культурному фонду, что выводит развитие всех передовых дисциплин из русле развития постсоветской науки и переводит их в развитие современных интеллектуальных течений Запада”*.

Нам потрібна протиотрута від тої отрути, що ми маємо чи не шомиті навколо: російські програми, російські радіостанції, російська книжка.

“Українці — нація, що її віками витісняли з життя шляхом фізичного знищення, духовної експропріації, генетичних мутацій, цілеспрямованого перемішування на-

КОНЦЕПЦІЇ ТА РЕАЛІЇ МОВНОЇ НОРМИ

У рамках традиційних Днів науки в Національному університеті “Кієво-Могилянська академія” відбувся “круглий стіл” під назвою “Мовна норма: концепції та реалії сьогодення”. Голоували на ньому професор Лариса Масенко, завідувач кафедри української мови НаУКМА та професор Олександр Пономарів із Київського університету ім. Т. Шевченка. Цьогорічний “круглий стіл” зібрав провідних науковців із Інституту української мови НАНУ та викладачів кафедри української мови НаУКМА (К. Городенська, О. Кочерга, О. Лаврінець, Н. Дзюбишина-Мельник, Н. Трач, Ю. Мосенкіс, Г. Кобирипка й інші) з метою виявлення найважливіших мовних проблем і знайдення шляхів їхнього розв’язання, реалізації програми мовно-планування та уникнення правописних неузгодженостей. Мовних проблем на тлі загальнодержавного узвичаєного й канонізованого цинізму-нігілізму щодо рідної мови і справді виявилось багато. Подібна мовна політика, яку втілюють в Україні сьогодні, є нечуваною: в нас посадовці й урядовці послугуються чужою мовою, що де-юре виступає як порушення (нахабне, свідоме, цілеспрямоване) Конституції України. Про це на шпальтах “Слова Просвіти” написано вже не один матеріал, та хура й досі там.

родів на її території, внаслідок чого відбулася амнезія історичної пам’яті і якісні втрати самого національного генотипу”. Це слова Ліни Костенко з “Гуманітарної аури нації” (С. 64).

Так, за 15 років незалежності зроблено багато і водночас неймовірно мало для престижу української мови. Збільшують щорічно наклади видань, але це, порівняно з російською експансією на наш ринок, — нікчемність, кволість українських видавничих корпорацій. Хіба що можна назвати поодинокі прориви Дяченків і Куркова, які можуть десь-колись з’являтися на екранах (маю на увазі не під час виконання обов’язків ведучих, а зі своїми книжками), або прорив на вітчизняний ринок “Гаррі Поттера” за сприяння Івана Малковича. Попри все, “гуманітарна аура нації” дає збіи, насамперед через апологетів цієї аури. А тому ми знову опинилися перед розбитим дзеркалом українського світу.

Про ці проблеми, які я окреслив вище, йшлося на “круглому столі” в НаУКМА під час Днів науки. Вчені наголошували на проблемі “заскорузлості” українського правопису, що наразі не відповідає основам сучасної української мови, бо його джерельна база дуже застаріла (немає прикладів інфінітивних конструкцій на *-но/-то*: подано *підлога вимита*, замість *підлогу вимито*; зовсім не відображено активних у сучасній лексиці варваризмів штибу “гот-дог”, “секонд-хенд”, які вже настільки інтегрувалися в мову, що їхнє орфографічне відбиття потребує уточнення; не відображено паралельних форм вживання по батькові Ілліч та Львович тощо, які активно функціо-

Фото О. Лівиненко

нують у літературі). Про проблему реформування правопису, оновлення прикладів, введення нових розділів та заміни таких, що є даниною минулому (п. 43, у п. 17 усунути неточності, доповнити п. 8.2 тощо) зазначила у своєму виступі Наталя Дзюбишина-Мельник, викладач кафедри української мови НаУКМА.

Йшлося і про проблеми адаптації слів іншомовного походження в українській мові. Сьогодні проблема співіснування величезної парадигми синонімів із питомих шарів лексики й запозичень — дуже актуальна й викликає чи не найбільше дискусій. Від виразу мовознавців залежить доля представників технічних професій, які передають на письмі запозичення в термінології по-різному. Водночас, ця проблема посварила й мовників між собою, адже вони мають різні методичні критерії для написання запозичень.

Як відомо, слова можна пере-

давати у фонематичний або у фонетичний спосіб. Українською мовою ми кажемо “Лондон”, хоча британці вимовляють як “ЛАН-дан”, так само і “долар — дАлар”, (зокрема, ця орфоепічна відмінність властива для мешканців США), проте тут ми ще й маємо спрощення у подвоєнні, адже в мові-оригіналі — “dollar”). Але це далеко не всі проблеми. У своєму виступі Ольга Кочерга, представник із кола фізиків, а не мовознавців, сказала про видання в Україні чи не єдиного “Вступу до нелінійної механіки” професора Метропольського, який мав неприємність із редакторами “Наукової думки”, які почали правити авторський текст, вказуючи, що слів “диференціальний”, “експоненціальний”, “функціональний” не існує, натомість є лише “диференціальний”, “експоненціальний”, “функціональний”.

Мовознавці не завжди компетентні в технічній термінології, в якій є і функція, і функціонал. Саме до співпраці між мовниками та фізиками і закликала Ольга Кочерга. Проте не все так просто: упродовж років, оббиваючи пороги Інституту мовознавства, вона бачила лише опір і нерозуміння, небажання співпрацювати, що йшло саме з боку мовознавців. Що й казати,

ВПРАВИ ЗІ СТИЛЮ

янтах, вільно маніпулюючи лексичними, морфологічними, словотвірними, синтаксичними, а головне — стилістичними засобами рідної мови. У варіантах переповідання знаходимо зразки всіх стилів мови та різновидів цих стилів, різних жанрів письменства, оцінку того, що відбулося в автобусі, яку дають представники різних прошарків суспільства. Суб’єктивне та об’єктивне сприйняття події очевидцями.

Коли читаєш “Вправи зі стилю”, не можеш не захоплюватися здібностями автора показувати вправність у кожній видозміні оповіді, яка може бути дуже стисла й вельми роззягнена, пуристичного французька й нашіпована запозиченнями з грецької, латинської, англійської, італійської та інших мов. Віголошена вустами рафінованого інтелігента й люмпенізованого громадянина, містятина й селянина, професіонала й дилетанта. Може бути відтворена іменниками, прикметниками, а то й самими вигуками чи звуконаслідувальними словами, як от: “На задньому майданчику, клац-клац, чмих-чмих, автобуса, дир-дир-дир, маршруту “С” (Сперли сирок сорок сорок, світліть сорокам строк за сирок), саме ополудні, бом-бом-бом, смішний юнак, ги-ги, у дивному капелюсі, пхи, обер-

тається раптом до свого сусіда, круть-верть, із розлюченим виразом, гир-гир-гир...”

Написати такий твір дуже легко. А ще важче перекласти його чужою мовою. Проте з цим завданням успішно впоралися працівники української дипломатичної ниви Ярослав Коваль та Юрій Лисенко (він же — український поет Юрко Позаяк). Перекладачі донесли до українського читача найтонші відтінки першотвору, цілковито використавши можливості української мови. Шкода, що в анотації до книжки вжито калькований із російської мови вислів переслідуючи ціль, а не маючи на меті, а в тексті — сумнівну словосполучку отримав успіх, замість досягнув успіху. Слово легінь треба писати з г і без чергування і з о: вирізняє легіня (а не легеня, як маємо в перекладі).

Попри ці нечисленні завваги, треба сказати, що український перекладацький доробок завдяки Ярославу Ковалеві та Юрієві Лисенку досягнув ще одного успіху. Львівська літературна агенція “Піраміда” зробила вкрай потрібну справу, видавши 2006 року цей твір, який, поза всяким сумнівом, знайде своїх цінувальників і користувачів.

● Олександр ПОНОМАРІВ

ПРО-ЧИТАННЯ

Відомий французький письменник Ремон Кено (1903—1976) за влучним висловом Б. Пуаро-Дельпеша, у своїх творах змальовував мову за допомогою сюжетів, а не конструював сюжети за допомогою мови, як те робила й робить більшість його колег у різних країнах світу. Невичерпні можливості французької мови виявив автор, переказавши простісінський сюжет дев’яносто дев’ять разів. Ідеться про “Вправи зі стилю” (“Exercices de style”), що побачили світ 1947 року й неодноразово перевидавалися. Твір починається нотатками такого змісту:

“В автобусі маршруту “С”, у годину пік. Якийсь тип, років десь двадцять шість, фетровий капелюх зі шворкою замість стрічки, занадто довга тонка шия. Наче її йому хтось витягнув. Люди виходять. Тип нарікає на сусіда. Мовляв, той штовхає його щоразу, як хтось пробирається на вихід. Тон плаксивий, але з нотками злостивости. Побачивши вільне місце, похапливо його займає”.

Через дві години знову бачу його перед вокзалом Сен-Лазар, на Римській вулиці. Він із товаришем, який каже йому: “Тобі на пальто треба пришити додаткового гудзика. І показує, куди саме (на розрізі пальта) і навіщо”.

А далі цей епізод автор подає ще в дев’яносто дев’ятьох варі-

ПОШАНУВАННЯ

МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА — ПОДВИЖНИКУ КОБЗАРСТВА

8 лютого в Ірпені на Київщині було урочисто відкрито меморіальну дошку на будинку по вулиці Українській, де в 1991—2001 роках жив майстер кобзарського цеху, поет і художник Микола Будник.

Цей невеликий будинок був осередком української культури. Сюди з усієї України приїздила молодь, яка захопилася відродженням традиційного кобзарства. А Микола Будник перейняв кобзарські традиції від 90-літнього Георгія Кириловича Ткаченка. Під керівництвом Будника юнаки власноруч майстрували старосвітські кобзи й інші давні українські музичні інструменти, опановуючи кобзарський репертуар. Молодь влаштовувала вечорниці, відзначала Івана Купала й інші народні свята.

Дошку встановлено з ініціати-

ви Кобзарського цеху за сприяння Ірпінського міськвиконкому, депутатів міськради й громадськості.

20 лютого в Центральному будинку культури Ірпеня відбувся кобзарський фестиваль пам’яті Миколи Будника.

● Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ, м. Ірпінь Київської обл.

ВЕЛИЧ РІДНОЇ МОВИ

Продовжуємо перелік деяких історичних подій і назв документів, які безпосередньо формували нинішню ситуацію з мовою та були спрямовані на знищення української мови, культури та нації (поч. у ч. 7 за 2007 р.).

1914 р. Указ Миколи II про скасування української преси. Заборона в окупованих російською армією Галичині та на Буковині вживання української мови, друкування книг, газет і журналів українською мовою. Розгром товариства “Просвіта”, зруйнування бібліотеки Наукового товариства імені Шевченка. Депортація багатьох тисяч свідомих українців до Сибіру.

1929 р. вересень — Арешт визначних діячів української науки, культури, й УАПЦ — за “належність” до вигаданих ОДПУ Спілки визволення України (СВУ) та Спілки Української молоді (СУМ).

1929—1930 рр. Перша фаза колективізації й “розкуркулення” в Україні. Виселення сотень тисяч українських заможних селян до Сибіру та на Далекий Схід.

1930 р., 28—29 січня Надзвичайний Церковний Собор у Києві ліквідував УАПЦ і Всеукраїнську Православну Церковну Рад (ВПЦР). Арешт митрополита М. Борсєцького й інших церковних діячів.

1930 р., 9 березня—19 квітня — Судовий процес у Харкові над 45-ма діячами української науки, літератури, культури, УАПЦ — за належність до так званої “Спілки Визволення України” (СВУ).

1932 р., 23 квітня — Постанова ЦК ВКП(б) про ліквідацію літературних організацій і утворення єдиної Спілки письменників СРСР.

1933 р. Самогубство декількох культурних діячів, включаючи М. Хвильового, як протест проти погрому більшовицьким керівництвом української культури.

1933 р. Погром українців на Кубані.

1934—41 рр. Знищення архітектурно-культурних пам’яток у різних містах України, масові арешти і страта української інтелігенції.

1934 р. 13—15 грудня — У зв’язку з убивством С. Кірова засудження до розстрілу діячів української культури, серед яких письменники Г. Косинка, К. Буревій, Д. Фальківський, О. Влизько, І. Крушельницький та ін.

1937 р., листопад — Масовий розстріл ув’язнених на Соловках українських письменників та інших діячів української культури (до 20-річчя жовтневого перевороту).

1938 р. Сталінська постанова “Про обов’язкове вивчення російської мови в національних республіках СРСР”.

1938 р., 24 квітня — Впровадження російської мови як обов’язкової в усіх школах України.

1939—1941 рр. — Широкомасштабні репресії органів НКВС проти українців західних областей. Масові депортації українського населення у віддалені райони СРСР.

1941 р., січень — “Процес 59” членів ОУН у Львові.

1946 р. 8—10 березня — Ліквідація Греко-Католицької Церкви і підпорядкування її Російській Православній Церкві.

1946 р., березень — Закритий судовий процес у Ки-

єві над Греко-Католицькою церковною ієрархією на чолі з митрополитом Й. Сліпим (ред.: Й. Сліпого було засуджено до тяжких каторжних робіт в Сибіру, де він провів 18 років, став інвалідом).

1946 р., 24 серпня — Постанова пленуму ЦК КП(б)У “Про перекручення і помилки у висвітленні історії української літератури” у “Нарисі історії української літератури”, різка критика часописів “Вітчизна” і “Перець”.

1947 р., 3 березня — Призначення Л. Кагановича першим секретарем ЦК КП(б)У і нова “чистка” серед українських культурних кадрів, звинувачених в “українському буржуазному націоналізмі”.

1949 р. Чергова “чистка” в КП(б)У у зв’язку з рішеннями її 16-го з’їзду 25—28 січня (за звинуваченням в українському націоналізмі від січня 1949 р. до вересня 1952 р. було виключено з партії 22175 її членів).

1949 р., 28 серпня — Скасування уніатської Греко-Католицької Церкви на Закарпатті на релігійному з’їзді в Мукачеві.

1951 р., 2 липня — Погомні статті в московській газеті “Правда” проти “націоналістичних ухилів в українській літературі” (різка критика вірша В. Сосюри “Любіть Україну” та лібрето опери “Богдан Хмельницький” О. Корнійчука і В. Василевської).

1954 р., 7 липня — Таємна постанова ЦК КПРС про посилення антирелігійної пропаганди.

1957—61 рр. Посилени антирелігійні акції в УРСР, ліквідація приблизно половини церковно-релігійних установ (парафій, монастирів, семінарій).

1958 р., 12 листопада — Постанова Пленуму ЦК КПРС “Про зміцнення зв’язку школи з життям і про дальший розвиток народної освіти”, на основі якої Верховна Рада УРСР ухвалила закон від 17 квітня 1959 р., спрямований на посилену русифікацію України (зокрема, про обов’язкове, а “за бажанням батьків” вивчення української мови в російських школах України).

1961 р., січень — Закритий суд у Львові над членами Української Робітничо-Селянської Спілки (Л. Лук’яненко, І. Кандиба, С. Вірун та ін.), які обстоювали право виходу УРСР зі складу СРСР. Засудження Л. Лук’яненка до смертної кари.

1961 р., жовтень — Прийняття нової програми КПРС її 22-м з’їздом, яка проголошувала політику “злиття націй” і подальшу русифікацію союзних республік.

1962 р. Судовий процес над 20 членами Львівського Українського Національного Комітету, чотирьох з яких було засуджено до розстрілу.

1963 р. Підпорядкування союзних республік московській Академії наук СРСР.

1964 р., 24 травня — Умисний підпал Державної Публічної Бібліотеки АН УРСР у Києві.

1965 р., серпень-вере-

сень — Перша велика хвиля арештів українських діячів в Україні (Богдан і Михайло Гोरині, П. Заливаха, С. Караванський, В. Мороз, М. Осадчий, А. Шевчук та ін.).

1968 р., 26 листопада, 14 грудня — Зумисні підпали у Видубицькому монастирі в Києві.

1970 р., 28 листопада — Трагічна смерть (вбивство) української художниці А. Горської у Василькові на Київщині.

1972 р., січень-травень — Друга велика хвиля арештів інтелігенції в Україні.

1972 р., травень — Усунення з посади першого секретаря ЦК КПУ П. Шелеста за український націоналізм; чистка керівних кадрів КПУ.

1977 р., 5 лютого — Арешт членів Української Гельсінської групи (УГГ) М. Руденка й О. Тихого; суд над ними 23 червня — 1 липня і вирок М. Руденкові 7 років ув’язнення та 5 років заслання й О. Тихому відповідно 10 та 5 років.

1977 р., 4 квітня — Арешт членів УГГ М. Матусевича і М. Мариновича (засуджені 23—30 березня 1978 р. на 7 років ув’язнення в таборах суворого режиму і 5 років заслання).

1978 р., 11 листопада — Директива колегії Міністерства освіти УРСР “Удосконалювати вивчення російської мови в загальноосвітніх школах республіки” (посилення русифікації).

1979 р., березень-жовтень — Нові арешти українських діячів в Україні: О. Бердника (6 березня), Ю. Бадзя (23 квітня), Ю. Литвина (6 серпня), М. Горбала (23 жовтня) та ін. (усі вони були засуджені до максимальних строків ув’язнення в таборах суворого режиму й заслання у віддалені райони Росії).

1979 р., 18 травня — Загальне вбивство композитора В. Івасюка біля Львова.

1979 р., 29 травня — Ухвала Ташкентською конференцією нових русифікаторських заходів щодо неросійських народів СРСР.

1980—81 р. Арешт українських політичних діячів С. Набоки, Л. Мілявського, Л. Лохвицької.

1983 р. Постанова ЦК КПРС про посилення вивчення російської мови в школах і виплату 16 % надбавки до платні вчителям російської мови та літератури (“Андроповський указ”) та директива колегії Міністерства освіти УРСР “Про додаткові заходи по удосконаленню вивчення російської мови в загально-освітніх школах, педагогічних навчальних закладах, дошкільних і позашкільних установах республіки”, спрямована на посилення русифікації.

1984 р. Померли в таборах О. Тихий, Ю. Литвин, В. Марченко.

1985 р., 4 вересня — У концтаборі помер поет В. Стус.

● Інформація була приведена з дозволу доктора Григорія Півторака з його книги “Походження українців, росіян, білоросів та їхніх мов”.

КОЛИШНІ ГЕРОЇ І СЬОГОДНІШНІ ГРАВЦІ

Цього засніженого дня прийшов я до могили юних героїв Крут на Аскольдовій, як і багато інших. І кожного обіймав поглядом, бо знав, що їх сюди привело. І довго не міг відвести очей від суворих кам’яних облич двох старих воїнів УПА навпроти, які виділялися своїми зеленими кашкетами. Про що вони думали? Мабуть, про свої юні роки... І про людську природу. І про те, що справжньому героїзму й самопожертві передують роки забуття і опору. Чи не так було з героями Крут? Хіба не чекали вони вісімдесят літ, доки держава, за яку вони віддали власні життя визнає їхній подвиг і скаже вдячне слово?

раїну й російські інтереси.

Невизнані герої стояли над визнаними, а навколо — незалежна Україна і тих, і інших, за яку вони віддавали життя. Всякі бувають герої. Але справжніми є лише ті, хто свідомо ризикував життям і віддавав його в ім’я життя і щастя інших людей. Це називається подвигом. А боротьба УПА в тилу обох військових машин за вільну незалежну Україну для тих, хто вийшов із кривавого виру війни і для кого Україна — не просто географічна назва, це величний приклад самопожертви в ім’я цілого народу. Певен, справжній український патріот, хай і радянський ветеран війни, оцінить ту відвагу і ту самопожертву колишнього воїна УПА: війна косила не лише винних, а й безневинних мільйонами — така природа взаємної ненависті, що засліплювала воюючих. У білих рукавичках не воюють, та ще й виродки були, є і будуть серед мільйонів озвірилих людей.

Ген-ген далеко відійшла війна. Виросли нові покоління, які її не знали. А все ж є жерці ненависті та агресії, що натравлюють і нині одних на інших: хай б’ються, мовляв, а ми будемо робити свою чорну справу. О, сакраментальне розділяй та владаю! Скільки вже тріщин та розломів натворили, розриваючи Україну на шматки, які легше продати дуже бажаним сусідам.

Не був би я східняком, а західняком, та знаючи тамтешній непростий контекст того далекого часу Другої світової, то мав би тоді трохи більше літ — був би я в УПА, як і оті двоє над могилою крутівців, і які так виразно скорботно мовчали про щось, таке мені, з досвідом війни, зрозуміле...

● **Анатолій МОКРЕНКО**, народний артист України, професор, лауреат Національної премії ім. Т. Г. Шевченка, лауреат Державної премії Грузії

ологія...” — пророче наголошував мудрий Микола Амосов даючи зрозуміти декому, що є вищі загальнолюдські цінності.

...І стояли оті двоє ветеранів УПА у німій важкій задумі над могилою крутівських юних героїв, проклятих колись петлюрівців, яких десятиліттями витравлювали з пам’яті народу, а тепер увінчали президентським вінком і вдячністю нащадків... Поверталися у свої юні роки, коли добровільно, а не за мобілізацією, опинившись між двох завоююючих, що нищили їхніх батьків, братів і сестер, за покликом чоловічого ества взяли до рук зброю й у молодому запалі кинулися захищатися від обох окупантів, що засіяли жертвами рідний край. Не забути їм того радянського “раю” із розстрілами й виселенням сотень тисяч до Сибіру, що прийшов на Західну Україну лише за рік із лишком до фашистської окупації, коли два насилья злилися в одне, бо нічим не відрізнялися одне від одного: куля радянська була анітрохи не милосерднішою німецької. Історія значно пізніше буде розбиратися, що й до чого, а юний максималізм хлопців кликав їх бути захисниками, бути чоловіками, і вони ними стали. Не оцінити цього може лише дуристі, засліплені ідеологією, що не рахується з жорстокою логікою війни.

Більше про Франко я дізнався пізніше в Іспанії — зокрема, і про те, що саме він примирив учасників колишнього протистояння: республіканців і фашистів 1937 року, бо і ті, й інші боролися за Іспанію, хоча й під різними прапорами. Я бачив гігантського хреста над похованнями обох сторін у горах Сьєрра Гвадарама — і це вражає мудрістю і справжньою любов’ю до Іспанії, а не до окремої ідеології. Кров обох ідеологій була іспанською. І я зрозумів, у чому була національна велич Франко, колишнього ідеолога і вождя однієї з ворогуючих сторін, і чому масово плакали іспанці за своїм каудильо — бо він об’єднав націю після громадянської війни, а ще він не дав нації гинути на полях Другої світової, і Іспанія за нього зробила потужний крок уперед.

Чому я думав про це, вдивляючись у скам’янілі в скорботі обличчя старих воїнів УПА? Бо відчував, про що вони думають...

Не можу збагнути тієї нерозумної затятості “сім’янкавцев-герасімавцев” у Верховній Раді, що так люто відкидають теми з ветеранами УПА. Інтерес зайвого протистояння в Україні, що підігрівається імперськими стараннями ззовні й намаганнями зберегти власний промосковський електорат, для них незмірно важливі, аніж єдність свого народу й вітчизни. “Нас погубить іде-

Вершиною цивілізації, само-організованого розвитку життя на Землі є Людина як результат творіння Природи. Саме через працю і творчу наукову думку людина включена в біосферичний круговорот речовини й енергії.

Програма розвитку Людини задається від народження її генетичним фундаментом, але реалізація цієї програми визначається виключно умовами гармонійності Людини і Природи. Не може повністю реалізуватися генетична програма розвитку людини (її фізичне і психічне здоров'я) без відповідних умов біосфери. Реалізація її визначається не лише екологічними й соціальними чинниками, а й умовами самої реалізації генетичної програми, яка визначається винятково виховними і навчальними процесами кожного індивіда, його екологічним "его", врешті-решт умовами існування відповідного соціуму.

Нині розвиток суспільства в III тисячолітті вимагає від Людини розуміння природних закономір-

Цикл публікацій директора Українського інституту екології людини, професора Михайла КУРИКА

ЛЮДИНА — СКЛАДОВА ПРИРОДИ

ностей свого буття у Всесвіті. Нагромаджено величезний обсяг інформації, який потребує обробки, осмислення людиною для подальшого оптимального її використання, для зупинення та ліквідації тих руйнівних, деструктивних процесів, які є сьогодні у внутрішніх і зовнішніх світах Людини.

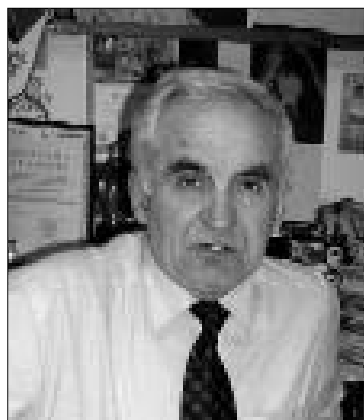
Лише безпосередня участь людини в еволюційному розвитку Природи і самої себе, свого "его", лише на основі законів Природи і Космосу є необхідною якістю розумної Людини. Особливість Людини як свідомої особи не лише в тому, що вона є часткою живого організму Всесвіту, але в принципі вона здатна усвідомлювати своє місце і призначення в процесі його розвитку.

Парадоксальне становище Людини в Природі, коли вона відіграє водночас роль її складової частки й експлуататора. Однак закони Природи не загубилися, не втрапили своєї сили, їх неможливо змінити. Зростання населення планети, разом із гігантським зростанням споживання енергії, розширюючи можливості впливу, впливають переважно негативно на Природу. Водночас ускладнилися механізми залежності людей від цих законів. Збереження цивілізації залежить від наших знань про Природу і розумних дій, спрямованих на гармонійний, збалансований, стійкий розвиток Природи і Людини.

В. І. Вернадський справедливо наголошував, що людина — це

Космос у мініатюрі. Всі процеси в Космосі, Всесвіті, на Землі взаємопов'язані й проявляються у постійній енергоінформаційній взаємодії Людини і Космосу. Із таких глобальних підходів проблема Людини сьогодні головна і можна вважати, що пріоритетом розвитку суспільства в цьому новому тисячолітті має бути саме Людина. Повинен бути створений екологічний імператив, загальний, справді глобальний і головне — діючий екологічний Закон розвитку цивілізації загалом і людини зокрема.

Людина — лише невеличка частина Природи, але її розвиток, буття, виживання на Землі можливе тоді, коли буде нерозривна гармонія Природи і Людини. На

жаль, Людина сьогодні зробила й робить усе, щоб не підтримувати цієї гармонії. Початок нової епохи чітко висвітлює глобальну проблему планети Земля: Природа хвора Людиною. Якщо Людина не повернеться обличчям до своєї оселі, не лікуватиме Природу від себе, не буде її гармонії з Природою, не буде самої Людини. Альтернативи гармонії Природи і Людини немає.

Природа, творець людини, не вклали в психічну та соціальну організацію людини нічого, що гарантувало б безпеку самій природі.

Закони політики та економіки — це не закони життя. Людина, врешті-решт, повинна навчитися любити себе, керувати собою так, щоб обов'язково стати необхідною, невід'ємною і гармонійною частиною біосфери. Іншого шляху на планеті просто немає. Саме зараз на перехідному етапі людства до третього тисячоліття кожен із нас повинен це усвідомлювати.

Основним критерієм сталого розвитку держави є здоров'я її населення, оскільки саме здоров'я людини відображає всі сторони життя соціуму. Здоров'я нації — це середня тривалість життя людини, це позитивний баланс численності людей, тобто коли народжуваність перевищує смертність, це критерій виживання дітей, особливо у перший рік народження, це стан здоров'я новонароджених, це високий рівень здоров'я усіх дітей.

Звернімось до деяких даних демографії України. Так, наприкінці XIX—на початку XX століття Україна мала найвищий коефіцієнт народжуваності в Європі: 1891—1900 рр. — 49,1; 1901—1910 рр. — 44,6; 1911—1913 рр. — 42,9.

У радянський період індекс народжуваності в Україні починає поступово спадати.

За цей період суттєво зменшується смертність дітей у перший рік життя (на 1000 народжених): 1945 — 95,2; 1950 — 74,8; 1955 — 57,1; 1960 — 29,5; 1965 — 20,5; 1970 — 17,0; 1995 — 14,7; 1998 — 12,8.

Рівень смертності малюків в Україні досить високий, тоді як у країнах Європи цей показник у середньому 6,0—8,0.

Звідси і приріст населення: 1959—1970 рр. — 5,2 млн.; 1970—1979 — 2,6 млн.; 1979—1985 — 1,1 млн. осіб, а за роки незалежності оцінки зменшення населення України становить понад 3 млн.; і загальна кількість населення становить трохи більше 48 млн. осіб. Майбутній перепис населення уточнить цю цифру.

Критичними роками для населення України, тобто роками, у яких смертність перевищує народжуваність, стали для сільського населення 1989-й р., а для

ДЕМОГРАФІЧНА КРИЗА: СВІТОГЛЯДНІ ТА БІОЕНЕРГЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я

міського — 1991-й. Демографічний "хрест" столиці України, коли криві народжуваності й смертності спочатку зійшлися, а в 1992 році перетнулися і далі розходяться, помінявшись відповідно місцями, — таку матимемо картину на уявній діаграмі. Аналогічний демографічний "хрест" має місце і в Росії.

На жаль, є й гірші показники стану дитинства в Україні. За даними Міністерства освіти і науки України, 1998 року в 12 673 селах діти не народжувались, а в 2595 селах узагалі немає дітей віком до 5 років. У 1948 населених пунктах відсутні діти віком від 6 до 15 років (!). Загалом в Україні — 28794 сільських населених пункти, з них 7216 (!) є бездітними, це майже

чверть сільських населених пунктів.

Постійно зростає кількість дітей, що народжуються поза шлюбом, а також кількість одиноких матерів. Кількість позашлюбних народжень в Україні становить: у 1997 році — 15,2; у 1998 — 16,2 % від загальної кількості народжених дітей.

Причин такої демографічної катастрофи багато, та головне — суперечності між Природою і Людиною, які постійно зростають.

У новому тисячолітті людство має проаналізувати пройдений шлях, заглянути з висоти досягнутого в найближче майбутнє і добре усвідомити, що чекає людину, цивілізацію загалом, якщо вона залишатиметься з тим духовним,

моральним та науковим вантажем, який нагромаджено за минулі дві тисячі років і який визначає світогляд та поведінку майже п'яти мільярдів людей. Сьогодні цивілізації нічим похвалитись: землетруси, повені, війни, жорстокість, бездуховність, СНІД, голод і найголовніше — це втрата загальнолюдських цінностей: доброти, людяності, любові до себе й ближніх. Від минулого ми успадкували варварське ставлення до живої й неживої природи, оскільки зуміли в рекордно короткий час геть отруїти землю, воду, частково повітря і опинитись перед екологічною безоднею. Та найгірше — отруєна душа людини.

Релігія вчить, що людина триєдина: це — тіло, душа і дух, і в цьому триєдиному наша суть, наше здоров'я. З наукового погляду, посилюючись ще на роботу В. І. Вернадського (1931 р.), людину слід представляти як квантову систему, тобто нерозривної єдиної системи фізичного тіла і його польової структури, що є інтегральною характеристикою організму як цілісної системи. Отже, життя — це єдність фізичного, геометричного і польового, біоенергетичного, тобто духовного. Лише в нерозривній єдності фізичного і духовного людина є здоровою, стабільною, екологічно незалежною. В цьому і полягає принцип гармонії Всесвіту, гармонії живих структур у природі, людини і довкілля. Все в Природі, що є живим, побудовано за цим принципом.

Усе, що ми сьогодні робимо для збереження здоров'я людини, має стосунок лише до фізичного аспекту. Важливо усвідомити, що головне для живого — польова структура, духовна складова організму. На жаль, за всі роки не лише незалежності, а й ще в системі СРСР, духовним здоров'ям ми практично не займалися, якщо не брати до уваги вчення православної церкви про духовність і її роль у формуванні здоров'я людини. Системно це питання залишалося поза нашою увагою.

Не вдаючись до детального аналізу цієї проблеми, зробимо лише кілька узагальнюючих висновків. З духовністю пов'язаний інтелект, свідомість людини, а це в свою чергу залежить від її освіченості. Сформулюємо це як імператив для нашого виживання. Лише система освіти як соціальний інститут може відіграти вирішальну роль у зміцненні здоров'я дітей дошкільного та шкільного віку.

У школі формується світогляд і система цінностей майбутнього покоління, що визначає стратегію успіху побудови синтезу здорового способу життя (валеології). Дошкільна і шкільна освіта охоплює вік, коли закладається база здоров'я на майбутнє життя. Дошкільні заклади і школи — це вузлові пункти громадської уваги суспільства, оскільки цікавість до проблеми дитинства має не професійний, а особистий характер.

Отже, через освіту, передусім екологічну, лежить стратегічний шлях нашого виживання. Його успіх залежить від нас, батьків, які індивідуально закладають першоснови здоров'я дитини.

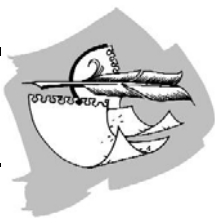
На жаль, сьогодні рівень соціально-екологічної освіти в державі практично відсутній.

Не менш важливою складовою у формуванні польової структури ноосфери суспільства, аури простору, в якому ми живемо, є роль держави. Лише при позитивній енергоінформаційній взаємодії загалом між людьми, як гармонійним соціумом, усе суспільство може бути здоровим і має перспективи на виживання. Про цей архіважливий чинник здоров'я держави повинні були б завжди пам'ятати наші керівники, насамперед Президент і Верховна Рада. Нинішня аура держави вельми шкідлива для всіх її мешканців, надто для дітей. У такій кримінальній, корумпованій на всіх рівнях державі не може бути якоїсь загальної позитивної аури, ноосфери взагалі, не може бути здорової нації, не може бути незалежної держави. Без глибокої національної, консолідуючої, соціально екологічної ідеї України немає жодних шансів стати цивілізованою державою в III тисячолітті.

Чим раніше ми це усвідомимо, тим швидше відродиться Україна. Лише загальна сприятлива, доброзичлива, справедлива енергетика суспільства є тим необхідним тлом, тією ноосферою, яка дає нам майбутнє.

Пам'ятаймо, що не багатства фізичні, а багатства духовні — це позитивний вектор розвитку України, суспільства, цивілізації загалом.

Роки	1940	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1991	1992-2000
Індекс народжуваності	13,0	14,3	12,6	13,6	7,7	6,4	5,1	5,0	4,2	4,04	3,6	3,3	0	негативний

Нещодавно відомий український письменник, автор багатьох поетичних книжок для дітей, лауреат кількох престижних літературних премій Анатолій Качан зустрів свою 65-ту зиму. Друкуємо добірку ліричних та ігрових віршів поета із зимового циклу, аби хоч отак поповнити враження після року без зими, без різдвяних морозів.

Телеграма

Слухав птах на дротах,
Як гуде телеграф.
Та зненацька із дротів
Він до гаю полетів,
На півстепу закривав:
“Телеграму я прийняв!
Передав телеграф,
Щоб ховався кожен птах,
Бо із півночі сюди
Йдуть великі холоди!”

Насуваються холоди

Насуваються холоди,
Підкрадаються до води.
Заворожують гай і луг,
Заморожують річку Буг.
Ось на перший лід-ясенець
Сів здивований горобець:
Він напиться води хотів,
Тільки дзьобом лід не пробив.
Ось із луку, як вертолїт,
Чорний грак прилетів на лід,
Мабуть, хоче дізнатись грак,
Як зимує у річці рак.
Ось із вудкою риболов, —
Як Христос по воді, — пішов.

За рибалкою по льоду
Обережно і я їду.
Серце тьохкає: ой, боюсь,
Лід потріскує... провалюсь?!

Річка сховалась

Річка сховалась: є і нема —
Замурувала річку зима.
Там, де рибалки сипали сіль,
Можна сьогодні пішки ходити
І розглядати шукати дні,
Наче крізь чисте скло у вікні.
Там, де латаття влітку цвіло,
В гості побігла стежка в село.
Ріжуть алмазом лід ковзани
Там, де гойдала хвиля човни.
Січень надворі, а для дітей
Річка співає, мов соловей:
Кинеш чимдуж камінець-стрибунець —
Тьох-тьох-тьох-тьохкає лід-ясенець.

Зимові яблука

Сиджу я біля підвіконня,
Коли дивлюся — у садку
На груші... яблука червоні
Висять на самому верхку!
Годинник цокав серед тиші,
А я все голову ламав:
Та як же так, чому раніше
Цих яблук я не помічав?
Та от підкрався кіт-гульвіса,
На грушу глипнув, як сова, —
Червоні яблука знялися
І — полетіли! Ну й дива!
Взяв олівець я із пенала
І записав в календарі:
Сьогодні вперше прилітали
До нас у гості

(Снігурі)

Ожеледиця

За вікнами в саду мороз-коваль
Заковує дерева у кришталь.
Іше горять жоржини вдалині,
Та жар жоржин вже жевріє крізь лід.
На згадку про ці квіти — на вікні
М О Р О З У З О Р О М
В И Ш И В Д И В О В И Д .

Щедра зима

Зима насипала снігів
І побілила нашу хату.
Для лиж, санчат і ковзанів
Настало довгождане свято.
Святково в лісі, на лузі,
А сніг — немов рипучі двері,
А згряг галок на снігу —
Як чорні букви на папері.
В ці дні село, де я живу,

Анатолій КАЧАН

ПІСНІ ЗИМОВОГО САДУ

На фото: А. Качан з учнями Новопетрівської школи на Миколаївщині

Аж помолодшало від снігу:
Хто ліпить бабу снігову,
Хто в сніжки грається. Потіха!
Та раптом десь за ворітьми
Забелькотів індик сердито:
“А я віддав би дві зими
І навіть три — за тепле літо”.
Індик белькоче, ну а ми
За зиму дякуємо Богу,
Бо рік без щедрої зими —
Як віз без колеса одного.

Летять із гірки санки

Летять із гірки санки
Андрійка і Оксанки,
Із гірки біля гаю,
Що зветься Гімалаї.
Андрійкові здається:
У нього від незвички
Душа у грудях б'ється,
Як у вікні синичка.
Оксанка без оглядки
Летить між яворами,
Душа втекла у п'ятки
І зойкує: “Ой мамо!..”
Бо гірка біля гаю
Крута, як Гімалаї.
Летять із гірки санки
Андрійка і Оксанки.
Це у міста і села
Прийшла зима весела.

Зустріч

До нас прийшла зима-чаклунка,
Засклала річку, як вікно,
Намалювала візерунки,
Яких не бачив я давно.
А на моєму підвіконні
Вже тиждень, ніби жартома,
Горять жар-квіти у вазоні,
Яких не бачила зима.
Зима зустрілася із літом, —
Оце так диво! Навіть кіт
Весь день тинявся біля квітів
І обережно нюхав цвіт.

Завиває завірюха

1.
В степу, подалі від осель,
Ворони — чорні відчайдухи

Крутили в небі карусель
І накрутили завірюху.

2.

Завиває завірюха
Десь у димарі:
“Не виходьте без кожуха
Навіть на поріг!
Бо сьогодні я повинна
Снігом замести
Всі дороги і стежини,
Вулиці, мости.
Тож міцніше зачиняйте
Двері на гачок,
А із хати випускайте
Тільки дим-клубок”.

Загадка баби Завірюхи

В зими є ягідка одна,
Немов полин, гірка вона.
Та для голодної ворони
Чи для сороки-гастролерки
Гірка ця ягідка червона
Солодша взимку від цукерки.

(Горобина)

В зимовому саду

Кришила баба булку
В саду біля верби,
До баби із провулка
Злітались голуби.
Зліталися синиці,
Голодні горобці
До баби-годівниці
Із булкою в руці.
А біля баби хлопчик
Сипнув на сніг ячмінь.
За всіх пташок горобчик
Подякував: “Ц ві р і н ь !”

Дивна знахідка

Ми годинник знайшли в діброві,
В нього стрілка лише одна,
А навколо — чотири слова:
“Літо — Осінь — Зима — Весна”.
Я годинник приклав до вуха
І зненацька мені здалось:
Це, напевно, у завірюху
Загубив його Д і д М о р о з .
Дід Мороз або Л і с о в и к ,
Що в діброві цій жити звик.

Сліди на снігу

Через засніжені сади
Біжить руда лисиця з гаю,
Біжить і заячі сліди,
Мов довге речення, читає.
Лисиця — хитрий слідопит
І знає всі повадки зайця.
Та заєць наш заплутав слід,
Обвів руду навколо пальця.

Походеньки лиса

Над лісом січень сіяв сніг.
Крізь снігову завісу
Півлісу лис до лісу біг,
А далі — вже із лісу.
Цей лис до нашого села
Із лісу підкрадався,
І хвіст його, немов мітла,
Туди-сюди метлявся.
Навколо тиша залягла —
Ні гавкання, ні крику.
Та раптом на краю села
Почулось: “Ку-ку-рі-ку!..”
Лис посміхнувся і сказав
Про себе: “Слава Богу
За те, що я не заблукав,
Не збився із дороги”.

Біг додому лісом лис

Скоромовка

Обережний, хитрий лис
До нори вечерю ніс.
Біг додому лісом лис,
Шелестів над лісом ліс.

Зелений острів

Лягла на землю біла тиша,
В Новому році — все нове.
Снігами січень око тішить,
Але морозом вухо рве.
Вже поховались від морозу
Під кучугурами в садку,
Немов ведмеді у барлозі,
Кущі смородини, бузку.
Та як зелений острів літа,
Стоїть сосна за ворітьми,
Хоч їй і сумно зеленіти
Одній у таборі зими.
Я протоптав по білій тиші
Рипучу стежку до сосни:
Удвох нам буде веселіше
Дозимувати до весни.

Відлига

Стеляться низом сиві дими, —
В гості відлига йде до зими.
— Що ти, відлиго, хочеш робити?
— Хочу я, зимо, сніг розтопити!
Тут розпустила нюні зима:
“Стільки старалась я — і дарма:
Стали, мов каша, білі сніги,
Що укривали степ і луки...”
Жаль і хатинам білих снігів:
Капають сльози з вікон, дахів.
Та серед ночі — збувся прогноз —
Знов заморозив вікна мороз.
Знов без драбини, через димар,
Виліз на небо дим — аж до хмар.
Вранці бурульки бачили ми —

Д	з	с	з
о	а	л	и
в	м	ь	м
г	е	о	и
і	р	з	.
	з	и	
	л		
	і		

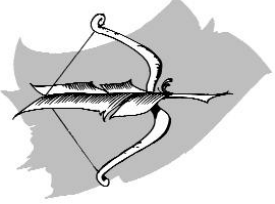
Повернення зими

Зима вернулася у місто,
І знов над вікнами будинку
Звисають з даху, як намисто,
Дзвінки бурульки-холодинки.

На цих льодинках біля ганку,
Мов на пластинках грамофона,
Зіграв я пісеньку-веснянку
Для двох синичок і ворони.

В саду зацінькали синички,
Ворона тупнула ногою,
А біла баба-сніговичка
Мені кивнула головою.

На річці шука в ополонці
Затанцювала на морозі.
Із хмари визирнуло сонце
І посміхнулося крізь сльози.

МОВА І ДЕМОГРАФІЯ

“Справа здобуття української держави є справа української нації...”
Симон Петлюра

Останні переписи населення в Україні виконували завдання стратегічного значення — самоідентифікацію корінного населення як головного чинника збереження суверенітету держави. Відповідно, в державних актах первинної реєстрації — свідоцтвах про народження — фіксувалася національність батька й матері. Але 2004 року з цих документів вилучено відповідну графу...

За часів прем'єрства А. Кінаха в Україні введено в дію досі чинну антиконституційну Постанову Кабінету Міністрів України від 12.09.2002 року № 1367, яка затвердила нові зразки первинних документів реєстрації актових записів (свідоцтва про народження, про смерть, про шлюб, про розлучення) без графи *національність*.

Ці зміни здійснено відповідно до вимог Наказу Держкомстату України від 29.10.2001 року № 433 “Про затвердження **тимчасового** порядку розробки, впровадження та супроводу комплексів електронної обробки статистичної інформації в органах державної статистики”. Кажуть, немає нічого постійнішого, ніж тимчасове. Отже, етноцид українства триває й сьогодні...

В Україні відсутній спосіб відтворення корінного етносу шляхом самоідентифікації у свідоцтвах про народження за графою *національність батька, матері*. Держава порушила Божий закон, відібравши у дитини право свободи вибору національності батька чи матері. Загальна декларація прав людини зазначає: людську особистість ніхто не повинен позбавляти права на національність. Порушення прав людини стало тотальним і спрямоване проти цілої нації. В Україні титульну націю позбавлено державотворчого права.

Вилучення зі свідоцтва громадян України графи національність батька, матері й припинення ведення державної статистики за цією графою суперечить статті 92 Конституції України, згідно з якою “Виключно законами України визначаються:

...10) засади регулювання демографічних та міграційних процесів;

12) організація і діяльність органів виконавчої влади... організації державної статистики та інформатики...”.

Законами, а не Постановами КМУ!

Українство викреслюють зі світової цивілізації як націю. А Генеральний прокурор і гарант Конституції лишаються бездіяльними!

Сьогодні найзапекліша боротьба ідеологій відбувається у сфері демографії та в суспільних науках, які виборюють право на українські національні інтереси в Україні. Демографія — наука глибоко ідеологічна. Звідси і її надзвичайно велике політичне значення.

А в Конституції України в статті 15 зазначено, що суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. Жодна ідеологія не може визнаватися державною як обов'язкова. Держава Основним Законом відкинула свій наріжний камінь — державницьку ідеологію. А вона мала б віддати пріоритет українській національній ідеї, а не кинути Україну на поталу агресивній доктрині глобалізації, яку постійно втелюють у наші голови неукраїнські власники преси, телебачення й радіо.

Кому потрібен черговий експеримент із ліквідації українства як нації? Невже у світі побільшає щастя й краси, коли зникнуть носії співучої української мови?

Під час голодомору в Україні 1932—1933 рр. італійський консул у Харкові Граденіго подавав звіти в Москву до італійської амбасади. В одному з них, від 31 травня 1933 р. під заголовком “Голод і українське питання”, він показав причини й спрогнозував наслідки голодомору: “Бо немає сумніву: 1) що цей голод походить головню з браку харчів, спричиненого й бажаного, “щоб дати повчання селянам”, 2) що нема ні одного єврея між тими, які зазнають голоду; навпаки, всі вони товсті й добре годовані, під братніми крилами ГПУ.

Треба змінити “етнографічний матеріал” — висловився цинічно один євреї, одна з шишок місцевого ГПУ. Вже нині можна побачити остаточну смерть того “етнографічного матеріалу”, який приречено на заміну.

Хоч і яким потворним і жадливим може бути цей задум, однак треба його вважати реальним, і він повністю реалізується.

Фото О. Литвиненка

УКРАЇНА БЕЗ УКРАЇНЦІВ?!

Бо Московський уряд запровадив безпощадну реквізицію (про це я давав повторні звіти) — не голоднечу, що аж надто мало каже, але повне позбавлення харчів на українському селі...”. (Голодомор 1932—1933 років як величезна трагедія українського народу. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. Київ, 15 листопада 2002 р. — К., 2003. — с. 244).

Сьогодні триває робота зі створення міжнародної статистичної класифікації. Кожна країна прагне забезпечити природне бажання народів зберегти свою самобутність, що не узгоджується з глобалістичними тенденціями імперій світу, які прагнуть асимілювати нації автохтонів, утілюючи в життя Марковсе: “Населення — це абстракція...”.

Неможливість ведення державними органами статистики обліку за графою *національність* позбавляє можливості займатися вивченням етнодемографії в Україні. Подібні дії, безперечно, тягнуть за собою зміну етнічної форми народонаселення, що веде до загрозливих для суверенітету України наслідків.

За останнім переписом українська нація складала 80 % від усього населення України. Враховуючи народжуваність, смертність і міграцію, за грубими підрахунками українство втрачає більш ніж півтора мільйона осіб щороку. І вже за століття демографічний показник української нації може опуститися до нульової позначки...

Кого ж тоді досліджуватимуть майбутні демографи? Мабуть, українську політичну націю на кшталт “совєтського народа”, ідею якої дуже активно мусує Національний інститут стратегічних досліджень.

Усі народжені в Україні після 2004 року не українці в Україні. Менший син нинішнього Президента України, який народився 2004 року, як і всі його однолітки, вже не українець.

Це приклад, коли демографія спрацьовує ідеологічно як орган кастрації корінного народу.

Підступно неукраїнські владоможці завдали удару зсередини. З перших днів життя українця неукраїнська влада дає йому зрозуміти, що він дитина другого гатунку. Так переривається зв'язок поколінь, нищаться традиції. Вкотре намагаються нас виставити перед світом диким племенем без Батьківщини й гідності.

Не перейметься повагою до себе, до українського народу така дитина, бо держава аморально відібрала у беззахисного створіння право мати Вітчизну, місце, де вона має самоідентифікуватися. В цьому контексті слова Василя Симоненка:

*Можна все на світі вибирати, сину.
Вибрати не можна
тільки Батьківщину... —*
набувають іншого змісту.

Безперечно, росіяни, євреї, грузини чи вірмени мають можливість етнічної самоідентифікації в своїх батьківщинах, а де нам, українству, етнічно самоідентифікуватися?

Загарбники окуповують країни, де послаблений потенціал націоналізму. Не дивно, що в Україні зайшли чужинці працюють на інтереси своїх батьківщин, де бути патріотом-націоналістом, скажімо, Російської Федерації, США чи Ізраїлю престижно і модно. А Україна свою так звану гуманітарну політику досі спрямовує на зведення нанівець титульної нації.

Відсутність глибинної державницької української ідеології — це політика неукраїнської влади в Україні. А процеси глобалізації руйнують основи державного суверенітету. Нищення державного суверенітету України відбувається на всіх рівнях: духовному, політичному, економічному... Глобалізація суттєво впливає на деградацію національних політичних інститутів, а вони в свою чергу руйнують системні основи державності.

Із 2007 року керівництво України відмовилося розглядати стан міграції за національною ознакою, що, звичайно, посилює ксенофобські настрої серед українців, бо держава веде політику виродження корінного населення.

Виходить, зміна етнічного матеріалу відбулася?..

Україна не захищає і не збирається захищати українськими законами регулювання демографічних і міграційних процесів від чужих, агресивніших націй.

Приєднання України до Європейської Конвенції про заборону статусу безгромадянства у зв'язку з правонаступництвом держав, за відсутності в Україні закону про міграцію тільки посилює наплив у нашу країну кримінальних осіб і небажаних мігрантів. Високий відсоток відтоку з нашої країни осіб із вищою освітою не дуже турбує керівництво України.

Авторитет і успіх України у світі без самоідентифікації титульної нації неможливий. Зневага до корінної нації — лакмусовий папірець ставлення найвищого керівництва держави до джерела влади в Україні — українського народу, з 48 мільйонів якого 38 мільйонів є українцями (за даними останнього перепису населення 2001 року). Цей перепис має також дуже важливі статистичні підстави для утвердження державної мови: 32 мільйони українців визнали своєю рідною мовою українську!

Перепис населення в Україні за 2001 рік класифікував таблиці так, що поділ за мовою не збігається з поділом за національністю. У цьому випадку сама національність губить повноту визначення — корінний етнос втрачає можливість самоідентифікації через насадження мови пануючої нації.

А наступні переписи вже не відтворюватимуть граfi національності...

Демографія розглядає націю не як біологічну, а як історичну категорію, як спільність людей, об'єднану спільністю мови, території, економічного життя й психічного складу. І все це виявляється в особливостях національної культури. Зміна динаміки етнічної структури населення зумовлюється тим, що з вищезазначених ознак нації в певних випадках та чи інша втрачається. Це особливо простежується на прикладі мови. Країни з розвинутою демократією визначають національність особи за рідною мовою людини.

В Україні не тільки державні структури, а й багато громадських організацій ведуть дуже активну діяльність для підтримки національних меншин. Багато хто і з проукраїнських владних осіб не вбачає загрози українській державі, що свідчить про відсутність стратегічного мислення.

Чи буде ж тоді опікуватись українством консультативний орган ООН — Постійний форум з питань корінних народів, який стоїть на службі корінних народів світу? Ця міжнародна організація визнала українство вимираючою нацією...

Будьмо пильні: титульний етнос України перебуває в передлетальному стані...

● **Оксана МІТРАШЕВСЬКА,**
Асоціація дослідників голодоморів в Україні

НАША КНИГА

ГАЛИЦЬКІ ЖЕРТВИ КОМУНІЗМУ

Науково-редакційний відділ видання “Звід пам'яток історії та культури України. Івано-Франківська область” та Івано-Франківська обласна організація “Просвіти” випустили у світ книжку Петра Арсенича “Галичани — жертви більшовицького режиму”.

Автор, ґрунтуючись на архівних джерелах, численних публікаціях, спогадах, розповідає про репресії галичан, які жили в Радянській Україні, та масові арешти і вбивства невинних людей на Прикарпатті після так званого “визволення 1939 року”.

Уперше публікуються зворушливі написи в'язнів станіславської тюрми на стінах і мисках, що засвідчують незламний дух заарештованих членів ОУН.

У вересні 1939 року, коли гітлерівські війська загарбали Польщу, західноукраїнські землі під виглядом визволення захопила Червона армія. Галичани з хлібом-сіллю і подекуди з синьо-жовтими прапорами зустрічали “братів” зі сходу. Однак організатори цих зустрічей невдовзі були заарештовані й репресовані як націоналісти. Так, мешканці Старого Лисця з квітами зустрічали “визволителів”, на читальні “Просвіти” вивісили синьо-жовтий прапор. Але червоний командир наказав зняти прапор, скинув зі стіни портрет Тараса Шевченка у синьо-жовтій рамці й потоптав його ногами.

Мешканець міста Станіслава, член Комуністичної партії Західної України кравець Ф. Баранецький радісно зустрів Червону армію з червоним прапором, але і він через два тижні був заарештований як троцькіст і скоро загинув.

Московсько-комуністичний режим заборонив діяльність “Просвіти” та інших українських організацій і розпочав переслідування національно свідомих українців.

Протягом 1939—1941 років тривали арешти колишніх політичних і культурно-освітніх діячів. Так, у Станіславі заарештували адвокатів і діяльних членів “Просвіти” та “Рідної школи” Миколу Биха, Юліана Олесницького, діяча “Просвіти” М. Качана з Побережжя (загинув 20 березня 1940 р. під час слідства), секретаря “Просвіти” з Галича Івана Корчинського.

Михайло Арсенич був активним членом “Просвіти” й товариства “Відродження”. Пропагував гасло “Борці за волю не п'ють алкоголю”. Брав участь у драмгуртку. В його домашній бібліотеці було 16-томне зібрання творів Тараса Шевченка, видане у Варшаві 1932—1939 років. Підтримував зв'язок із членом ОУН із Микуличина. Його двічі заарештовувала польська поліція. 5 грудня 1940 року М. Арсенича заарештували і засудили на 10 років. Його дружина бачила, як після суду Михайла Арсенича вивели із зв'язаними руками і посадили у воронку. Відтоді про його подальшу долю нічого невідомо.

1940 року заарештували І. Мандзюка та інших просвітян із Делієва.

11 лютого 1941 року був заарештований Михайло Горбовий, січовий стрілець, член “Просвіти”. Загинув того ж року.

Січовий стрілець Онуфрій Манчук після закінчення Першої світової війни був членом “Просвіти”, писав оповідання, гуцульські співанки, новели тощо. Загинув у 1941 році.

У перші дні війни перед приходом німців у в'язницях Львова, Чорткова, Станіслава, Коломиї, Надвірної без суду розстрілювали політичних в'язнів. Усього було розстріляно 35 тисяч українців, із них 5 тисяч у Львові.

Репресії тривали й після Другої світової війни.

Населення, озлоблене жорстоким насильством, чинило опір.

За сталінським планом, для освоєння Сибіру за 1947—1953 роки було вивезено 5,5 млн. українців.

Із профілактичною метою без суду й слідства майже з кожного прикарпатського села було вивезено до Сибіру по декілька родин, а з 28 сіл — повністю все населення. Так, село Селище, що біля Блюдників (тепер Галицького району), зліквідоване за 24 години.

Відомі випадки, коли енкаведисти створювали винищувальні батальйони та бойки псевдо-УПА для масового вбивства мешканців Західної України.

Книжка Петра Арсенича “Галичани — жертви більшовицького режиму” адресована широкому читачському загалові.

● **Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ**